

KAITSEPOLITSEI AASTARAAMAT 2006

SISUKORD

Peadirektori eessõna	2	Riigisaladuse kaitse	18
Personal	4	Võitlus terrorismiga	21
Põhiseadusliku korra kaitse	8	Võitlus korruptsiooniga	29
Võitlus ekstremismiga	14	Aegumatute kuritegude uurimine	32
Vastuluure	16		

Eesti suuremad linnad (maanteed mööda, km)

linnad 01.01.2006

Kaugus Tallinnast

Tallinn	396 193	-
Tartu	101 740	185
Narva	66 936	212
Kohtla-Järve	45 740	156
Pärnu	44 198	129
Viljandi	20 274	159

Rahvastiku koosseis

Rahvus	%
Eestlased	68%
Venelased	26%
Ukrainlased	2%
Teised rahvused	4%

PEADIREKTORI EESSÕNA

HEA LUGEJA! Sa hoiad käes arvult üheksandat Kaitsepolitseiameti aastaraamatut, mille väljaandmine on kujunenud juba omaette traditsiooniks. Anname ülevaate Kaitsepolitseiameti olulisematest tegevusvaldkondadest möödunud 2006. aastal.

Meie aastaraamat on lugejaskonna hulgas saavutanud populaarsuse, mille üle on vaid hea meel. Kaitsepolitsei tegevust tutvustades on oluline rääkida nii konkreetsetest tulemustest kui ameti spetsiifikast lähtuvalt ka ennetavast ja tõkestavast mõotmest meie töös, mille viljaks on turvalise riigi saavutamine laiemas mõttes.

Möödunud aastale tagasi vaadates näeme nii murettekitavaid kui ka positiivseid tendentse.

Vastuluures oli kaitsepolitsei huviorbiidis Venemaa Eesti vastu suunatud luuretegevus, mis jätkus varasematest aastatest tuntud meetodite ja intensiivsusega. Moskva on varmalt ära kasutanud spontaanselt lahvatatud tüli Tõnismäe monumendi ümber, püüdes osapooli mõjutades saavutada konflikti eskaleerumist. 2006. aastal püsis Venemaa välispoliitiliste tööriistade arsenalis ametlik nn. välismaal elavate vene kaasmaalaste poliitika, millega seotud küsimustesse sekus traditsiooniliselt ka Vene Föderatsiooni Suursaatkond Tallinnas.

Julgeolek ja sellega seonduvad ohud on viimaste aastatega muutunud aina enam piirideüleseks probleemiks – Suurbritannias, Taanis, Norras ja mujal Euroopas ennetatud terrorirünnakud kinnitasid 2006. aastal taaskord, et islamiäärmuslased on valmis ohvrerohteks rünnakuteks kõikides Euroopa riikides, valimata aega ja kohta.

Seega on terrorismivastased ennetusmeetmed ja valmisolek ohuolukorras tegutsemiseks meie prioriteetideks, mille võtmesõnaks koostöö. Selles globaalses võitluses on Kaitsepolitseiamet jätkuvalt heaks liitlaseks meie koostööpartneritele nii Eestis kui ka teistes riikides. Siinjuures tahan korrata meie eelmises aastaraamatus öeldut: *"Terrorismivastane võitlus ei saa ega tohi olla organiseeritud kampaania – selle vastu võitlemisega peab tegema pidevalt, nii Eestis, Euroopas kui ka ülemaailmselt!"*

Plahvatuste arv Eestis, mis saavutas oma haripunkti 1990-ndate aastate keskel, on aastast aastalt langenud, saavutades 2006. aastal taasisesivsaja madalaima taseme. Samuti

on langenud neis vigastada saanud isikute arv. Kokku registreeriti 2006. aastal Eestis neli lõhkematerjali abil toime pandud plahvatust, milles kaks inimest said kergeid kehavigastusi. Surmaga lõppenud plahvatusi 2006. aastal ei olnud.

Eesti koht rahvusvahelise korrupsiooni monitooringu organisatsiooni *Transparency International* hinnangutabelis on aasta-aastalt paranenud. Kuigi 2006. aastal saavutati taasisesivsaja kõrgeim koht (163 riigi seas 24.-25. koht), näitavad avastatud juhtumid selle kuriteoliigi jätkuvat ohtlikkust ühiskonnale. 2006. aastat iseloomustavad keerukad juhtumid, nõutud pististe ja altkäemaksude järjest suurenevad summad ning korrupsioonikuritegude toimepanijate küünilisus.

Siiski ei tohiks Eestis toimepandud plahvatuste madal arv ja Eesti suhteliselt kõrge koht *Transparency Internationali* hinnangutabelis veel anda põhjust rahuloluks. Meil on piisavalt väljakutseid tõhustamiseks veelgi võitlust nii ebaseadusliku lõhkeaine käitlemise kui ka korrupsiooniga.

Kaks Kaitsepolitseiameti poolt varem uuritud kriminaalasja saavutasid 2006. aastal rahvusvahelise tähenduse ja kindlustasid oluliselt meie pikaajalist julgeolekut rahvusvahelise õiguse kaudu. Jutt on Euroopa Inimõiguste Kohtu lahenditest inimsusevastastes kuritegudes süüdi mõistetud endiste Nõukogude Liidu repressiivorganite töötajate kaebuste suhtes Eesti vastu. Rahvusvaheline kohus leidis, et Eesti-vastased kaebused on ilmselgelt alusetud, Eesti kohtulahendid õiged ja kuriteod õigesti kvalifitseeritud. Mis aga veel olulisem- esmakordselt tunnistas rahvusvaheline autoriteetne kohus (mille legitiimsust peab tunnistama ka Venemaa), et Eesti oli aastatel 1940–1941 ja 1944–1991 Nõukogude Liidu poolt vägivaldselt okupeeritud. Aastakümneid kestnud Venemaalt suunatud propaganda, mis vastupidist väidab, on seega liiva jooksnud.

2006. aastal toimunud kõrgete riigivisiitide turvalisuse tagamine kinnitas veelkord meie valmisolekut kombineerida järjest karmimaid turvalisuse nõudeid väliselt sujuva

korraldusega. Möödunud aastast võiks esile tuua kahte tõrgeteta sujunud kõrgetasemelist visiiti: Eestit külastasid kuninganna Elizabeth II ja president George W. Bush. Kõrgete külaliste julgestuse tagamisel on sarnaselt muudele julgeolekuvaldkondadele tähtsal kohal koostöö teiste ametkondadega nii siseriiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil.

Kaitsepolitsei roll Eesti Vabariigi ja siinse elanikkonna vastu suunatud õigusrikkumiste ja ohtude väljaselgitamisel on sageli avalikkuse õigustatud tähelepanu all, mis toob Kaitsepolitseiametile lisaks seadusest tulenevatele kohustustele kaasa ka kodanike moraalseid ootusi meie tegevuse suhtes. Siinkohal pean vajalikuks rõhutada, et turvalisuse loomisel on lisaks julgeolekuasutuste ja õiguskaitseorganite tööle oluline roll ka riigi kodanike panusel. Kaitsepolitseiamet jätkab koostöös meie väliskolleegide, teiste riigiasutuste ja kõigi eestimaalastega edukalt julgeoleku tagamist.

HEAD AASTARAAMATU LUGEMIST SOOVIDES,

ALDIS ALUS
Kaitsepolitsei peadirektor

PERSONAL

2006. aastal sai taasloodud kaitsepolitsei 15-aastaseks. Nende aastatega on meie töötajaskond oluliselt muutunud - oleme palju haritumad, kogenenumad, aga, mis parata, ka vanemad. Võrreldes personali statistilisi näitajaid, siis näiteks 10 aasta tagasi oli politseiametnike keskmine vanus 28 aastat, möödunud aastal sai aga kaitsepolitsei ametnik keskmiselt 34-aastaseks. Kõrgharidusega töötajate osakaal ametis on 10 aastaga kasvanud enam kui poole võrra - 32 protsendilt 65 protsendini.

Sport, taidlus ja puhkus Pedase suvepäevadel

Kaitsepolitsei ameti 2006. aasta parimate koostööpartnerite autasustamine siseminister Kalle Laaneti osavõtul. Nimeline tulirelv K-Komando juhile vanemkomissar Heldur Lombile.

Haritud, kogunud ja stabiilne töötajaskond on eriteenistuse edu ja efektiivsuse aluseks ning annab teatud mõttes põhjust rahuloluks, kuid samas püstitab uusi nõudmisi personalitöö kvaliteedile. Nii on aasta-aastalt hakatud Kaitsepolitsei ametis töötajatele järjest rohkem tähelepanu pöörama, sest töötajad ja nende oskusteave on teenistuse kõige väärtuslikum ressurss.

Mis siis ikkagi köidab inimesi kaitsepolitsei pingelise ja stressirohke töö juures? Vastuseid on kahtlemata erinevaid, kuid üheks olulisemaks motivaatoriks läbi aastate on olnud võimalus teostada ennast huvitavates ja salapärestes valdkondades.

Selleks, et töötajad oleksid asjatundlikud ja pühendunud tegema oma rasket, kuid samas huvitavat ja salapärast tööd, oleme pidevalt pööranud suurt tähelepanu nende väljaõppele. Koolitusest rääkides tuleb märkida, et ükski Eesti kutseõppeasutus ega kõrgkool ei suuda anda vajalikku haridust sellistes ameti seisukohalt spetsiifilistes valdkondades nagu vastuluure, riigisaladuse kaitse või terrorismivastane võitlus, mistõttu on lahenduseks ametisisene, valdavalt kogenumate töötajate toel toimuv koolitus. Kuid meie töötajad ei vaja ainult spetsiifilist ametialast õpet, vaid osalevad sageli erinevatel koolitustel, seminaridel ja konverentsidel nii kodu- kui ka välis-

maal, et olla kursis ametniku hoiakuid, käitumist ja oma igapäevast tööd reguleerivate arvukate riigisiseste ja rahvusvaheliste õigusaktidega.

Püsiva kõrgendatud terrorismiohu tõttu maailmas pööratakse kaitsepolitseis jätkuvalt suurt tähelepanu terrorismivastase võitluse erinevate aspektide ja meetodite lihvimisele. Erandiks ei olnud ka 2006. aasta, kui osaleti mitmel terrorismivastase võitluse ühiskoolitustel ja õppustel ning riikidevahelist koostööd käsitlevatel seminaridel ja konverentsidel.

Pingeline ja stressirohke töö nõuab ametnikelt suurt vastupidavust ja selget pead, mistõttu

*Kaitsepolitseiameti teeneteplaat Tallinna Kiirabi
peaarstile Raul Adlasele*

elatakse kaitsepolitseis põhimõtte järgi: terve kehas terve vaim. Lisaks politseiametnikele kehtestatud füüsilise ettevalmistuse nõuete täitmisele on traditsiooniks saanud mitmed ameti poolt korraldatavad spordiüritused: aktiivselt osaletakse suvistel ja talvistel spordipäevadel ning kord aastas toimuv jalgpallivõistlusel. Jätkuvalt on populaarseimateks pallimängudeks jalg-, korv- ja võrkpall, kus on saavutatud ka häid tulemusi ametkondadevahelistes mõõduvõtmistes.

Suhted avalikkusega

Nagu juba traditsiooniks kujunenud, pidas Kaitsepolitseiamet ka möödunud politseipäeval meele kahte riigiametnikku, kelle tegevus ja toetus konkreetses valdkonnas aitasid ühiselt ja edukalt tugevdada riigi õiguskorda. 12. novembril 2006 autasustati siseministri käskkirja alusel nimelise tulirelvaga Keskriminaalpolitsei eriüksuse K-Komando juhti vanemkomissar Heldur

Lompi. Kaitsepolitsei peadirektori käskkirjaga aga anti kaitsepolitsei teeneteplaat Tallinna Kiirabi peaarstile Raul Adlasele.

Kaitsepolitsei tänab südamest kõiki inimesi, organisatsioone, asutusi ja ettevõtteid, kes aitasid 2006. aastal Eesti riigi julgeolekut ja kodanike turvalisust tagada. Tänuõnade ja parimate soovidega peame mees ka kõiki oma välispartnereid.

PÕHISEADUSLIKU KORRA KAITSE

Eesti-vastane infosõda

Venemaa välispoliitika Eesti suhtes jäi 2006. aastal muutumatuks, samuti püsis muutumatusena ka Venemaa soov kujutada Eestit probleemse, "inimõigusi jalge alla tallava" riigina. On iseloomulik, et samal ajal, kui Euroopa liidrid tunnevad muret inimõiguste olukorra pärast Venemaal, taob Venemaa juba aastaid äraleierdatud propagandatrummi - "tunneb muret" väidetava venekeelse elanikkonna diskrimineerimise pärast Balti riikides. Kui Euroopa liidrid juhivad tähelepanu ksenofoobia levikule Venemaal, süüdistab Venemaa kohe Balti riike väidetavas natsismi levikus.

Enamasti põhinevad niisugused Venemaa välispoliitilised süüdistused Eesti tähtsusetute ja marginaalsete venekeelsete pseudopoliitike/organisatsioonide avaldustel, millega viimased püüavad endale (eelkõige venekeelses inforuumis) tähelepanu tõmmata ja Moskvalt rahasid välja nuruda. Eesti venekeelse elanikkonna esindamisele pretendeerivate vene poliitikute-partei-organisatsioonide mar-

ginaalsus ei ole sõnakõlks, vaid fakt: viimastel parlamendivalimistel kogusid nad kõigest 1% valijate häältest. Seda olukorras, kus vene rahvusest valimisõiguslikud kodanikud moodustavad rohkem kui 15% kõigist valijatest. Ilma Venemaalt saadavate nn. kaasmaalaste toetusrahadeta oleksid taolised poliitilised sehkendajad pidanud Eestis juba ammu oma tegevuse lõpetama. Seega võib kindlalt väita,

et Eestit kui probleemset riiki on vaja Venemaa välispoliitikale endale, et juhtida tähelepanu kõrvale oma siseriiklikelt kitsaskohtadelt.

Venemaa üha suletumaks muutuv meedia- maastik, kus alternatiivsel arvamusel on üha raskem end kuuldavaks teha, on toonud kaasa nõiarangi, kus Eestist loodav negatiivne kuvand mõjutab Venemaa poliitikutid ja ametnikke,

*Konstitutsioonierakonna ekstremistlik juht Andrei Zarenkov
"Kremlis ööbikuna" Peterburi kaasmaalaste kongressi
kõnepuldis ja hiljem hotellitoas napsi võtmas*

kes oma reaktsioonidega omakorda soodustavad ajakirjanikke veelgi negatiivsemat hoiakut võtma, mistõttu infoallikateks loetakse ainult äärmuslikult meelestatud, lärmavaid venekeelseid poliitiku. Kujunenud meediavälja mõjust tulenevalt sagesid 2006. aastal Venemaa erinevate ametkondade, ühiskondlike organisatsioonide, meedia ja noorteühenduste rünnakud Eesti riigi ja selle välisesindust vastu. Eriti hakkab see nõiaring tõenäoliselt Venemaa Eesti välispoliitika mõju avaldama lähenevate Vene Föderatsiooni parlamendivalimistega kaasnevate sisepoliitiliste pingete tõttu. Avaliku arvamuse kujundamisel jäetakse aga sihilikult tähele panemata oluline asjaolu, et ei siinsed venekeelsete inimeste "õiguste eest võitlevad poliitikud" ise ega ka enamus vene elanikkonnast ei soovi ümber asuda Venemaale. Seda põhjusel, et Eesti ühiskonnas elades ei tunneta venelased tegelikkuses neid probleeme, mida Vene mee-

dia pidevalt lugejatele-vaatajatele-kuulajatele maalida püüab.

Venemaa seisukohalt kasulike probleemsete asjaolude väljatoomisel kasutatakse Eestis ühe olulise vahendina valitsusväliseid organisatsioone. Nii näiteks on mitmeid aastaid olnud üheks "teaduslike uuringute" läbiviijaks MTÜ Inimõiguste Teabekeskus, mida Venemaa välisministeerium finantseerib nii otse kui ka fondi "Euroregioon Livonia" kaudu. Samuti annavad keskuse tegevuses osalevatele erihaaridusega "objektivesetele teadlastele" otseseid juhtnõure Venemaa diplomaadid. Iseloomulik on olukord, kus MTÜ Inimõiguste Teabekeskus liikmetest pooled kuuluvad äärmusliku ideoloogiaga Konstitutsioonierakonda, mis on olnud üks keskseid organisatsioone Eesti rahvusvahelise maine alusetus mustamises.

2006. aastal tugevnes ka Eesti-vastane info-rünnak, kus olulist rolli mängivad Vene

Föderatsiooni Presidendi Administratsiooni Välismaa Regioonidevaheliste ja Kultuurisidemete Arendamise Valitsus (juht Modest Kolerov) ja infoportaal *Regnum.ru*. Just nende struktuuridega seotud isikute algatusel on avaldatud ajaloovaldkonnas pseudoteaduslikud raamatud "Natside ja nende käsilaste kurted Balti riikides (Eesti) 1941–1944. Dokumentid ja tõendid" ja "Eesti: natsismi verine jälg 1941–1944". Raamatute ainsaks eesmärgiks on luua "teaduslik alus" Vene üldsusele ja riigiaparaadile Balti riikide natsismis süüdistamiseks. Natsismi levikus süüdistamise järjekindla jätkamise kaugemaks eesmärgiks on omakorda erinevate Eesti-vastaste aktsioonide õigustamine tulevikus.

Oluliselt elavnes 2006. aastal Venemaa välispoliitilise tööriistana kasutatav ametlik nn. kaasmaalaste poliitika. Mainimist väärib oktoobris Peterburis toimunud ülemaailmne

AJALOOL ON HALVAD ÕPILASED

Tüüpilisi Venemaa impeeriumimeelsest propagandast eksitatud vene noori Moskvast Eesti Saatkonna ees oma tunge välja elamas (fotod: www.molgvardia.ru, www.rumol.ru)

Põlev Eesti riigilipp 2007. aastal Moskva tänaval
(foto: www.rumol.ru)

kaasmaalaste kongress, kus Venemaa ametnike taktikepi all kõlasid ka Eesti-vastased süüdistused. Eriti ilmekas oli Konstitutsioonierakonna ekstremisti Andrei Zarenkovi Eesti valitsust kritiseeriv sõnavõtt, kes luges lihtsalt maha talle Venemaa Roszarubežtsentri riigiametniku poolt ette kirjutatud teksti. Nn. kaasmaalaste poliitika raames võeti 2006. aastal vastu mitmeid programme, millega sisuliselt püütakse luua Eestist muljet kui kahe konfliktse kogukonnaga riigist ning ühtlasi blokeerida integratsiooniprotsesse Eesti ühiskonnas.

2006. aastal toimus ka venekeelse elanikkonna esindamisele pretendeerinud Eestimaa Ühendatud Rahvapartei reform ja ümbernimetamine Konstitutsioonierakonnaks. Tegemist on omapärase kooslusega, mis pürib esindama kogu Eesti venekeelset elanikkonda, kuid mille peamiseks rahalisteks ja ideoloogilisteks toetajateks on Vene Föderatsiooni Tallinna suursaatkonna diplomaadid, erinevad Moskva linnavalitsuse ametkonnad, Venemaa meedia ja erinevad Vene eriteenistuste kontaktisikud. Konstitutsioonierakonnale kui kunstlikule moodustisele viitab kasvõi asjaolu, et Venemaa meedias suure organisatsioonina näidatud erakonnal on raskusi isegi oma liikmete miitingutele meelitamisega, mistõttu kantakse enda arvele teiste ühiskondlike liikumiste meeleavaldusi. Sisuliselt on Konstitutsioonierakond välisriigist juhitud uus õnnestusprojekt, mille rahastamiseks tuleb raha nii Vene riigilt kui ka äriimeestelt.

Venemaa toetab erakonda varjatult – erinevate kultuuriprojektide ja muude ürituste kaudu. Mainida võib näiteks kontserti “Vivat Rossija”,

mida sisuliselt rahastab Vene Föderatsiooni suursaatkond. Viimase kirjalikul toetusel taotleb Konstitutsioonierakond lisaraha nii Moskva ametkondadelt kui ka Eesti vene äriimeestelt. Nii saadeti 2006. aasta suvel äriimeestele mitmeid tollase Vene suursaadiku Konstantin Provalovi allkirja kandvaid kirju palvega toetada seda projekti rahaliselt. Taolise “palvekirja” saanu võis aga ridade vahelt lugeda varjatud ähvardust oma Venemaaga seotud äriprojektidele.

Konstitutsioonierakonna rahastamiseks, Teise maailmasõja monumentide hooldamiseks ja “fašismivastaseks võitluseks Eesti Vabariigis” mõeldud Venemaa rahasid ei kulutata sihtotstarbeliselt. Venemaa diplomaatidega heades suhetes olevad kitsad huvigrupid kasutavad neid nn. kaasmaalaste poliitikaks eraldatavaid summasid lihtsalt isiklikes huvides – seda osaliselt kõnealuse poliitika tegeliku sihtrühma arvelt. Siinkohal peab mainima Konstitutsioonierakonnaga seotud organisatsioon MTÜ Ajalooühing Monument, mida rahastavad peamiselt Venemaa saatkond ja üks 2006. aastal Eesti kodakondsust taotlenud tuntud Venemaa transiidiäriimees. Tegemist on mittetulundusühinguga, mis peaks tegelema sõjahaudade korrashoiuga, kuid tegelikult tellib selle teenuse sisse teistelt mittetulundusühingutelt ning seda sadu kordi (!) väiksemate summadega, kui ise projektiks saab. (Teatav summa miljonilistest rahasüstitest jõudis ka 2006. aastal meedias kajastust leidnud DVD-na leviatud filmi “Eesti – ajaloo ristteel” ühele valmistajale, endisele NSV Liidu Riikliku Julgeoleku Komitee (KGB) luureohvitserile Eestis Vladimir

Iljaševitsile.) Lõviosa rahadest kasutavad Konstitutsioonierakonnaga seotud isikud ära isiklikul otstarbel – peamiselt sõiduautode ja kinnisvara soetamiseks.

2006. aasta sündmustel peatudes peab kindlasti mainima Tallinna südalinnas paikneva Punaarmee sõjamonumendi (rahvasuus Pronkssõdur) problemaatikat. Spontaanselt lahvatanud konflikt andis nii Eesti vene- kui ka eestikeelsetele äärmuslastele hea võimaluse nende seni väljundit mitteleidnud poliitiliste ideede levitamiseks. Konflikti osapooled – nn. Pronkssõduri eemaldamise äärmuslikud pooldajad ja vastased – jagunesid rahvuslike tunnuste alusel, mistõttu kerkisid valuliselt esile rahvuslikult olulised küsimused (identiteet, kardinaalselt erinevad Teise maailmasõja ajalookäsitlused, õigluste mõiste jms.). Konflikt kaldus rahvaalgatuslikule tasandile, millega äärmuslikud organisatsioonid püüdsid kohaneda, soovides olukorda maksimaalselt enda kasuks ära kasutada ja konflikti jätkumist igati provotseerida.

Jõuliselt sekkus sellesse Eesti siseriiklikku küsimusse ka Venemaa saatkond, kus suursaadik isiklikult püüdis suuräriimeeste kaudu mõjutada Eesti parlamendi seadusloomeprotsessi nn. Pronkssõduri küsimuses. Huvitava näitena võib nimetada Tõnismäe punamonumendi kaitseks tekkinud ja venekeelse elanikkonna rahvaliikumisele pretendeerinud seltskonna (“Õine Vahtkond”) staatust. Seda lühiajalise populaarsuse saavutanud ning kõrghetkel kuni 20 aktivistiga mittepoliitilist koostlust püüdis Konstitutsioonierakond kohe oma huvides ära kasutada.

Vene äärmuslus - võraste lippude ja võõra ideoloogiaga Eesti rahva ja ajaloo vastu

Nn. Pronkssõduri konflikt tõi kaasa uue situatsiooni, kus äärmuslikult meelestatud vene poliitikud püüdsid mitmesuguste võtetega kaasata ja kasutada venekeelseid noori ühiskonnaelu päevakajalistel teemadel oma ideoloogia propageerimisse. Noortega manipuleerimise kaudu püüdsid vene äärmuslased näidata rahvusvahelisele üldsusele Eesti vene elanikkonna ja eriti noorte elavat huvi sõjaajaloo vastu; Eesti lugejatele-vaatajatele aga üritasid samad äärmuslased sõjaajaloole toetudes õigustada Nõukogude okupatsiooni Eestis aastail 1940–1941 ja 1944–1991.

Ukraina nn. oranži revolutsiooni järel on Venemaal oluliselt kasvanud riigivõimule lojaalsete noorteorganisatsioonide arv. Kaitsepolitsei andmetel tugevdasid Vene Föderatsiooni eriteenistused oma kontrolli noorteliikumiste üle, et välistada Ukraina sündmuste kordumist Venemaal. 2006. aastal paljastas kaitsepolitsei korduvalt Venemaa riigitrüude marurahvuslike noorteorganisatsioonide ("Naši", "Molodaja Gvardija" jt.) katseid importida Eestisse nii oma ideoloogiat kui tegevusmeetodeid. Eeskätt üritati Moskvas Eesti Vabariigi Saatkonna ees korduvalt märatsenud vene noori turistidena üle piiri Eestisse sokutada ning neid Tallinnasse nn. Pronkssõduri monumendi juurde ja Toompeale parlamendihoone ette meeleavaldustele saata.

Vene äärmuslaste ja neid toetava Venemaa meedia põhieesmärgiks on luua kujundit lõhe-

nenud Eestist, kus eksisteerivad kaks vaenulikku kogukonda – üllad venelased ja "eesti fašistid". Kaitsepolitsei hinnangul ei eralda Eesti elanikke mitte rahvuslikud tunnused, vaid kahe täiesti vastandliku infovälja olemasolu. Põhiosa rahvast saab kogu oma informatsiooni Eesti ja teiste Euroopa riikide vabast ajakirjandusest. Venekeelse elanikkonna vanameelne, väheharitud ja umkeelne osa aga jälgib vaid neile keeleliselt ainumõistetavaid Venemaa riiklikult tsenseeritud telekanaleid ning on seetõttu täielikult allutatud sealt paisatavale imperialistlikule ideoloogiale ja marurahvuslikule propagandale. Venemaa meedia Eestit kajastavaid uudiseid iseloomustavad ühekülgus, kindel suunitlus ja silmatorkavad propagandavõtted. Uudiste materjal hangitakse enamasti ainult mõnelt üksikult äärmuslikult meelestatud venekeelselt poliitikut, vastaspoole arvamust ei küsita ning teavet teiste allikate kaudu ei kontrollita.

Haridusreform Eesti vene õppekeelega koolides

2006. aastal täheldas kaitsepolitsei Venemaa välispoliitiliste institutsioonide ja Eestis asuvate äärmusühenduste jätkuvaid katseid korraldada vastuaktsioone 2007. aastal algavale osalisele eestikeelsele õppele üleminekule venekeelsetes koolides. Tegemist on järjekordse näitega, kuidas mõningad uued figuurid nn. kaasmaalaste poliitikas püüavad valijaskonnas isiklikku tuntuust taotleda. Samuti soovivad mõned Venemaa institutsioonid seda

teemat nii välis- kui ka sisepoliitilistel eesmärkidel ära kasutada; eriti 2007. aasta Venemaa parlamendivalimisi silmas pidades.

Juba alates 2005. aastast on Eestis üritatud korrata Lätis 2003. aasta maist 2005. aasta maini toimunud sündmustega sarnast stsenaariumit. Lätis suutsid vene äärmuslased oskuslikult ära kasutada lastevanemate hirmu oma laste tuleviku pärast, külvata juba varakult negatiivset suhtumist reformi ja soodustada teadmatusena kaasnevat segadust ning protestiõhkonna levimist. Kõike võimendas ja kajastas tendentslikult Läti venekeelne meedia. 2006. aasta lõpul provotseeriti ka Lõuna-Eestis mitmeid aktsioone, kus püüti ära kasutada vene koolide liitmise tulenevaid pingeid isiklike ambitsioonide realiseerimiseks.

Kaitsepolitsei on täheldanud püüdeid ässitada venekeelseid noori haridusreformi vastu. Ässitajateks on enamasti harimatud umkeelised "aktivistid", kes ei austa ei eesti keelt ega eesti kultuuri ning loodavad oma tegevusega saavutada samasugust harimatust ka praeguste vene noorte hulgas, kahandades viimaste võimalusi Eestis ja mujal Euroopas karjääri teha.

Eriti üllatav on Eesti venekeelse meedia lühinägelikkus: eesti keele omandamise vastaseid jõude toetades takistatakse tegelikult vene noortele täiendavate võimaluste loomist ja pärsitakse nende läbilöögvõimet ühiskonnas.

"Rohkearvulised" marginaalse Konstitutsioonierakonna poolehoidjad USA presidendi G.W. Bushi riigivisiidi ajal iga hinna eest meediatähelepanu nurumas

Majandusjulgeolek

Kuigi statistika kohaselt oli 2006. aasta Eesti majandusele väga soodne, peituvad Eesti majanduse integreerumisel maailmamajandusega ka teatavad julgeolekuriskid. Seetõttu kasvab üha rohkem vajadus ettevõtete ja riigiasutuste vaheliseks konstruktiivseks julgeolekualaseks dialoogiks, mis kaitsepolitsei hinnangul on juba laabumas.

Iseloomulik ja kõnekas on tsitaat Venemaa Raudteede juhi poolt 2006. a. suvel ajakirjale "Gudok" antud intervjuust: "Suured korporatsioonid tänapäeva Venemaal, nagu Venemaa Raudteed, Ühinenud Energiasüsteemid ja Gazprom on geopolitika objektide asemel selle subjektid. Faktiliselt muutuvad need organisatsioonideks või ametlikeks organiteks, kes ise pakuvad valitsusele ja riigile teatavad geopolitilised ja majanduslikud lahendused."

Kaitsepolitsei andmetel on niisuguseid jõupoliitilisi lahendusi Eestiski püütud kasutada – näiteks kaasati Venemaa suurettevõtteid nii ähvardamistesse kui ka poliitilisse lobitöösse nn. Pronksõduri küsimuses. Tagatrepluse teostajateks valiti Eestis rida "suhtekorraldajaid" ja "investeeringusnõustajaid", kes Vene ettevõtete usaldusmeestena soovivad ka ise isikliku kasusaamise eesmärgil poliitilistes ringkondades oma mõjuvõimuga kaubelda. Siinkohal võib asendada väited, et kapitalil pole rahvust või rahvusel pole kapitali, väitega, et ahnusel ei ole piire.

Nagu me oma eelmises aastaraamatus rõhutasime, ei ole kaitsepolitsei huviorbiidis mitte niivõrd majandusprotsessid ise, kuivõrd nn. hall tsoon majanduse ja poliitika vahel. Vene kapitali agressiivse sissetungi hoogustumise kõrval on oluline jälgida poliitiliste liikumiste äärmusliku tiiva kontakte ettevõtjatega ja äärmuslaste rahastamist. Huvipakkuvad ongi eelkõige Venemaa taustaga investeeringutega ettevõtted, mis oma majanduslike huvide realiseerimise kõrval võivad olla kaasatud Venemaa välispoliitilistesse mängudesse.

2006. aastal oli täheldatav ka mõningate Venemaa riiklike struktuuride surve Eestisse investeerinud Vene äriameestele, et nad kasutaksid oma Eestis loodud kontakte Venemaale positiivsete otsuste pealesurumiseks. Sisuliselt püüavad Venemaa võimuringkonnad kasutada oma ärimehi alternatiivse välispoliitilise kanalina. Kaitsepolitseile laekunud usaldusväärse informatsiooni kohaselt peitused 2006. aastal tuntud Vene transiidärimehed Andrei Filatovi (ebaõnnestunud) Eesti kodakondsuse taotlemise taga Kremli kavandatud plaanid, mille üheks võimalikuks eesmärgiks oli "eksportida" Eesti venelaskonnale tulevane rikas ja mõjuvõimas liider. Iseloomulik oli asjaolu, et ametlikult demonstreeriti Eestile oma suuri investeeringuid ja firmadega kaasaostetud sponsorlusprogramme, aga oma muude avaldustega püüti Eestit näidata fašistliku riigina.

"Filatovi juhtumi" näol on tegemist suurejoonelise klassikalise mõjutustegevusega, mille koostisosadeks on populistlike ettevõtmete rahastamine, kindlatele poliitikutele panustamine, suhtekorraldajalt populaarsuse ostmine ning Eesti ajakirjanduses samaaegsete "positiivsete" intervjuude ja peibutatavate libauudiste (autotehaste ja muude ettevõtete avamised) avaldamine. Hämmastav, et niisuguse kaliibriga ärimees on küsitava väärtusega eesmärkide nimel kergekäeliselt valmis ohverdama nii omaenda kui ka ettevõtte maine.

Eraldi tuleb mainida 2006. aastal Venemaal üle pika aja taas tõstatatud Eesti-vastaste majandussanktsioonide rakendamise teemat. Teadaolevalt võeti 2006. aastal Venemaal vastu seadus "Eriolistest majanduslikest meetmetest", mis annab Venemaa presidendile suured volitused ja võimalused majandussanktsioonide kehtestamiseks "Venemaa suhtes ebasõbraliku tegevuse eest". 2006. aastal toimunud diskussioonide põhjal võib väita, et majandussanktsioonide rakendamise võimalus on üsna reaalne – eriti Eestile oluliste üksikute kaubartiklite osas. Vene poliitikute tihti kasutatud väljendi "adekvaatsete meetmete rakendamisest" peamiseks sisuks ongi majandussanktsioonide kehtestamine, mis aga kõige vahtumalt kahjustavad nii Eesti kui ka Venemaa oma ärimehi.

VÕITLUS EKSTREMISMIGA

Vasakäärmuslus

2006. aastal aktiveerus Eestis ka klassikaline vasakäärmuslus. Kaitsepolitsei ameti kõrgendatud huvi nimetatud liikumise vastu on eelkõige tingitud välisriikide kogemustest, kus antifašistlik liikumine (ehk ANTIFA-d) on olnud oma tegevuses ja aktsioonides küllaltki vägivaldne. Mitmel pool Euroopas füüsiliste konfliktideni viinud vasakäärmuslaste protestimeeleavaldused *skinheadide* vastu kätkevad endas Eesti jaoks nii ulatuslike noorterahutuste kui ka mõlema suuna samaaegse tugevnemise ohtu.

2006. aastal fikseeris kaitsepolitsei mitmeid väiksemaid vasakäärmuslaste gruppe, mis tänaval, kontsertidel ja mujal püüdsid vägivalda kasutades tõkestada *skinheadide* ettevõtmisi. Kuigi seni on kõik õnneks jäänud vaid kergemate avaliku korra rikkumiste tasandile, võib vastastikuse kättemaksu õhkkond väga kergelt sünnitada uusi, tunduvalt vägivaldsemaid ja seetõttu ka ühiskonnaohtlikumaid konflikte.

Üheks vene vasakäärmusliku ideoloogia peamiseks levitajaks on kujunenud Maardu rahvamaja direktor Andrei Zarenkov, kes registreeris Eestis seni ainsa ametliku vasakäärmusliku ühenduse Antifašistliku Komitee. Olles üheaegselt nii nimetatud ühenduse juht kui ka 2006. aastal loodud vene partei – Konstitutsioonierakonna – esimees, püüdleb ta vahendeid valimata kogu venekeelse elanikkonna esindamisele Eestis. Isiklikest ambitsioonidest ja võimuhast juhindudes üritas A. Zarenkov 2006. aastal oma tegevuse ja avaldustega korduvalt pingestada ja maksimaalselt õhutada nn. Pronkssõduri monumendi ümber puhkenud konflikti, andes sellega mõjuva tõuke nii vasak kui ka paremäärmusluse arengule Eestis. Kõik A. Zarenkovi tegemised ja äärmuslikud avaldus-

sed teenisid ainult üht eesmärki – saada 2007. aasta valimistel parlamenti. Nii ei käitu mitte poliitik, vaid politikaan.

Antifašistliku Komitee tegevuses esinebki klassikalisest vasakäärmuslusest erinev poliitiline nüanss: *skinheadluse* levikule erilist tähelepanu ei pöörata, sest *skinheadide* gruppe esineb Eestis nii eesti kui ka vene noorte hulgas, rääkimata ksenofoobsest Vene Föderatsioonist. “Antifašistliku Komitee” tegevust ja meedia vahendusel tehtud avaldusi (korduvad vaimuvaesed fašismi-süüdistused Eesti riigi aadressil) võrreldes võib kergesti tuvastada, et suurem osa neist avaldustest on koostatud ja ajastatud vastavalt Venemaa välispoliitilisele vajadusele.

2006. aastal selgus, et üleilmastumisega seoses on Eestis hakanud levima ka uut laadi mõtetevoolum, millel on (muu maailma kogemusi arvestades) potentsiaal muutuda seaduserikumisteks. Peame siin silmas anarhismi, globaliseerumisevastasust, äärmuslikku loomade kaitsmist ja muud taolist, mis intellektuaalse protestina kujutavad endast noortele kahtlemata huvitavat tegevust, kuid kontrolli alt väljununa võivad lõppeda vägivaldallaga.

Paremäärmuslus

Tavapäraselt viibisid Kaitsepolitsei ameti huviorbiidis kõik suuremad *skinheadide* grupid nii Tallinnas kui ka mujal Eestis. Välisriikide paremäärmuslaste järjekindel kõrgendatud huvi Eesti *skinheadide* tegemiste vastu on kahtlemata soodustanud paremäärmuslike vaadete levikut siinsete noorte seas ja viinud olukorrani, kus 2006. aastal võis esmakordselt täheldada seni killustatud *skinheadide* gruppide koondumiskatseid. Eesti *skinheadide* tegevus on baseerunud peamiselt grupikuvuluvusel ning välistel tundemärkidel (riietus, soeng, tätoveeringud), tugev ja ühtne ideoloogiline side on puudunud.

Skinheadliku ideoloogia levikut soodustavad eelkõige ühisüritused – Eestis näiteks alates 2000. aastast traditsiooniks kujunenud kontserdid. Ootamatu tõuke *skinheadide* populaarsuse kasvule 2006. aastal andis A. Zarenkovi ja teiste vene vasakäärmuslaste õhutatud nn. Pronkssõduri konflikt, mille algfaasis kujunes just *skinheadidest* eesti rahvuslaste kõige organiseeritum jõud. Kohe ilmusid *skinheadide* ka “kosilased” – Iseseisvuspartei juhtide näol, kes hakkasid noori oma parteisse meelitama. 2006.a. detsembris toimunud partei

Paremäärmuslased seadusega pahuksis

juhatusse koosoleku otsusega valiti mitmed *skinheadide* aktiivsed liidrid erakonna juhatusse.

Üha enam võib täheldada *skinheadide* rahvusvaheliste sidemete tihenemist – seda nii erinevatel kontsertidel sõlmivatate isiklike kontaktide kui ka ühiskontsertide korraldamise kaudu. Tegemist on ülemaailmselt levinud praktikaga. *Skinheadid* ise nimetavad neid kontserte üha sagedamini “privaatpidudeks”. Eestisse elama asunud välisriikide *skinheadid* püüdsid 2006. aastal esmakordselt luua üle-eestilist paremäärmuslikku organisatsiooni.

Näitena Eesti *skinheadide* rahvusvahelistest kontaktidest võib tuua Rootsis igal aastal detsembri algul toimuva Salemi manifestatsiooni (2000. aastal tapeti Rootsis noor *skinhead* ning kohalikud paremäärmuslased muut-

sid selle sündmuse rahvusvahelise tähtsusega sümboliks), kuhu kogu Euroopa paremäärmuslased kogunevad oma meelsust demonstreeerima. Ka Eestist siirdus 2006. aasta Salemi manifestatsioonile 11-liikmeline delegatsioon, mis aga sai Stockholmis vasakäärmuslastelt lihtsalt peksta.

Kaitsepolitsei peab taolistel kontsertidel ja üritustel sõlmitavaid kontakte siiski ohtlikuks, kuna need loovad võimalused Eestisse veelgi radikaalsemate ideede levikuks riikides, kus paremäärmuslus on Eestiga võrreldes palju tugevam. Mõnedes Euroopa riikides pole haruldane paremäärmusliku põrandaluse tegevusega kaasnev vägivald mitmesuguste vähemusgruppide suhtes, mida Eestis seni praktiliselt esinenud ei ole.

Paljude analüütikute hinnangul toimub praegu Lääne-Euroopas neonatsismi taassünd, Ida-Euroopas ja Venemaal aga neonatsismi teke. Vaatamata Venemaa lakkamatutele natsismisüüdistustele, on Eesti (erinevalt Venemaast endast) natsionaalsotsialismi ideede aktiivsest levikust seni siiski õnneks kõrvale jäänud.

Lisaks eespool kirjeldatule avaldus möödunud aastal veel üks ohtlik tendents, kus nii välismaa kui ka kohalikud äärmuslased tellisid või püüdsid Eesti (trüki)ettevõtetele tellida rahvuslikku vaenu õhutava sisuga trükeid, heliplaate, meeneid jms. Kaitsepolitsei palub firmajuhte kõikidest niisugustest katsetest teavitada viivitamatult kaitsepolitseid numbril 6 121 400 või 6 121 455.

VASTULUURE

Vastuluure eesmärgiks oli, on ja jääb Eesti riigi julgeoleku vastu suunatud tegevuse avastamine, ennetamine ja tõkestamine. Vastuluure põhineb vaenulike eriteenistuste tegevust kajastava teabe kogumisel ja nimetatud tegevuse tõkestamiseks ning vajalike tõhusate meetmete rakendamisel.

Ebasõbralike välisriikide Eesti-vastane luuretegevus jätkus sarnaselt varasemate aastatega, ka sihtmärgid jäid 2006. aastal üldjoontes samaks. Jättkuvalt huvitavad vaenulikke eriteenistusi nii Eesti riigisaladused, edukad ettevõtted, uurimisasutused kui ka teemad, mis seonduvad Eesti liikmelisusega Euroopa Liidus ja NATO-s. Huviorbiidis on ka Eesti sisepoliitika ning julgeoleku- ja välispoliitika, eriti Venemaa-poliitika. Uue momendina võis täheldada huvi Eesti välispoliitiliste kontaktide vastu endiste NSV Liidu liiduvabariikidega (Ukraina, Valgevene, Gruusia, Moldova).

Eriteenistused panustasid esmajärjekorras sisepoliitilisi ja välispoliitilisi arenguid, poliitilisi seisukohti, samuti kavandatavaid poliitilisi otsuseid puudutava informatsiooni kogumisele. Tähtsate huviobjektide nimekirja kuuluvad endiselt ka Eesti poliitiline maastik ja selle juhtfiguurid, riigiametid, Eestis tegutsevad rahvuslikud ühendused ning integratsiooniprotsessiga seonduvad teemad.

Kaitsepolitsei on täheldanud välisriikide eriteenistuste huvi ka majandusvaldkonnas – eelkõige energiasektoriga seonduvates küsimustes. “Atraktiivsed” on näiteks põlevkivitööstus ja sellega seonduvad tehnoloogiad, samuti erinevate energiakandjate transiidiküsimustega seonduv ning tuumaenergia kasutuselevõtu võimalused. Endiselt pakub eriteenistustele suurt huvi mitmekülgne avalik informatsioon Eesti ühiskonnast. Loodavate inimkontaktide kaudu püütakse hiljem avalikule informatsioonile kinnitust leida.

Iseloomuliku tendentsina on Eestis olnud pidevalt märgatav vaenulike eriteenistuste soov mõjutada ühelt poolt Eesti riigi otsuseid, poliitilisi seisukohti ja avalikku arvamust, teiselt poolt aga muude riikide seisukohti ja avalikku arvamust Eesti suhtes. Kõnealust mõjutegevust püütakse teostada nii Eesti kontaktide kui ka rahvusvaheliste institutsioonide ja teiste riikide kaudu. Idanaabri eriteenistuste aktiivse luure- ja mõjutegevuse põhiobjektiks 2006. aastal oli ennekõike sinne vene elanikkond, ent mõjutada püüti ka erinevaid Eesti poliitikuid, ärimehi ja arvamusi liidreid ning viimaste kaudu Eesti sisepoliitikat tervikuna. Esines ka katseid mõjutada või koguni survestada Eesti sise- ja välispoliitikat Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste organisatsioonide ning nendesse kuuluvate riikide poliitiliste ringkondade kaudu.

Venemaa eriteenistuste mõjutustegevuse eesmärgiks Eesti vene poliitilistes ringkondades (eelkõige vene päritolu ja taustaga poliitikud, ärimehed ja arvamusi liidrid) oli tagada 2007. aasta parlamendivalimistel Konstitutsioonierakonna esindatus Riigikogus. Juba on kavandatud tegevussuundi ka järgmisteks parlamendivalimisteks (2011. aastal) ja tulevasteks Europarlamendi valimisteks.

Välisriikide eriteenistuste tegevuse ohjeldamisel omandab üha suuremat rolli kaitsepolitsei ennetustegevus paljastamaks Eesti julgeolekule potentsiaalselt ohtlike isikute Eestis tegutsemist. Mõistagi toimub see pidevas koostöös mitmete riigiasutustega, aga ka sõbra-

like riikide eriteenistustega. Koostööd partneriteenistustega ei tohi kuidagi alahinnata, sest vaenulike eriteenistuste Eesti-vastane tegevus ei toimu alati Eesti territooriumil: Eesti riigisaladuste järele luuratakse ka Eestile sõbralike välisriikide territooriumil seal tegutsevate vaenulike luureresidentuuride kaudu. Tuleb meelles pidada, et vaenulikud eriteenistused on oma olemuselt globaalsed teenistused, kes töötavad üle maailma. Kuigi Eestis jäi nende eriteenistuste aktiivsus 2006. aastal eelkõige tänu kaitsepolitsei ennetusmeetmetele varasemaga võrreldes samale tasemele, on kaitsepolitsei täheldanud vaenulike luureteenistuste Eesti-vastase aktiivsuse kasvu just mujal Euroopa Liidu liikmesriikides.

Eesti vastu suunatud tegevus lähtub jätkuvalt ka vaenulike eriteenistuste koduterritooriumilt, kus nende huviorbiidis on kõik Eestiga seotud isikud ja ettevõtted, kelle kaudu püütakse hankida informatsiooni oma eespool mainitud eesmärkide saavutamiseks.

Viimase paari aasta arengute põhjal võib prognoosida vaenulike eriteenistuste senise aktiivsuse jätkumist või koguni kasvu nii Eesti territooriumil kui ka välisriikides. Lähiajal ei muutu tõenäoliselt oluliselt ka luureteenistuste huvi-eelistused ehk siis võimalikud muudatused poliitilisel maastikul, sise- ja välispoliitika, Eesti–Venemaa suhted, rahvusvaheline koostöö ja poliitilised seisukohavõtud nii NATOs kui ka Euroopa Liidus.

RIIGISALADUSE KAITSE

Iga riik kogub oma elanike kaitseks ning riigi julgeoleku tagamiseks teavet. Eesti Vabariigi Põhiseaduse paragrahvist 44 tulenevalt on igapähe õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni. Seaduse alusel võib seda õigust siiski piirata teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, samuti kuriteo tõkestamise, kurjategija tabamise või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamise huvides. Seega ei looda riigisaladuseks tunnistatud teavet mitte mingite andmete kiivaks varjamiseks, vaid selleks, et kaitsta avalikuks tuleku eest teavet, mida võidakse kontrollimata oludes väärkasutada.

Tavaliselt ohustab kontrollimatu andmete avalikustamine riigi kaitsevõimet või tegevust teatud kriisiolukordade lahendamisel. Kaitsevõime ja kriisiolukordade lahendamine aga omakorda teenib riigi elanike elu ja tervise kaitse eesmärki. Riigisaladuse töötlemisele esitatavad ühtsed nõuded ühtlustavad teabe kohtlemise erinevates riigiasutustes ning teatud juhtudel ka eraõiguslikes äriühingutes. Ühtsed reeglid on vajalikud kindlustamiseks sarnase sisuga teabe ühtlast kaitstust sellega kokkupuutuvates asutustes.

Riigisaladuse kaitse kujutab endast erinevate meetmete kogumit, mille eesmärgiks on vältida salastatud teabe avalikuks saamist ja teabe sattumist nende isikute kätte, kellele selleks õigust ei ole. Riigisaladuse kaitse abinõud võib jagada nelja rühma:

- füüsiline julgeolek – peab tagama, et riigisaladusi töödeldakse vaid spetsiaalselt selleks kohandatud ruumides ja oleks tõkestatud võimaliku sissetungija juurdepääs riigisaladusele;
- dokumendi julgeolek – peab tagama, et kõikide salastatud teabekandjate asukoht ning samuti isikute ring, kes teabekandjatega kokku on puutunud, oleks igal ajal tuvastatav;

→ personali julgeolek – peab tagama, et teabe juurdepääsu omavad isikud oleksid usaldusväärsed ning neil ei ole selliseid julgeolekuriske, mis seaksid kahtluse alla neile usaldatud riigisaladuse säilimise;

→ elektrooniline teabeturve – peab tagama elektroonilisel kujul (arvutites ja sidevahendites) töödeldava riigisaladuse säilimise ja kaitstuse.

Kõik need neli abinõude rühma sisaldavad eneses teatud hulga erinõudeid, mis erinevad n.-õ. tavapärasest dokumendihaldusest ning asjaajamise korrast. Oluline on silmas pidada, et turvalisus ei ole kunagi mugav (kuigi näiteks lennureisijad tunnevad meelehärmi turvavärvavais kuluva aja pärast, on rakendatavad turvameetmed siiski vajalikud nende endi elu ja tervise kaitseks).

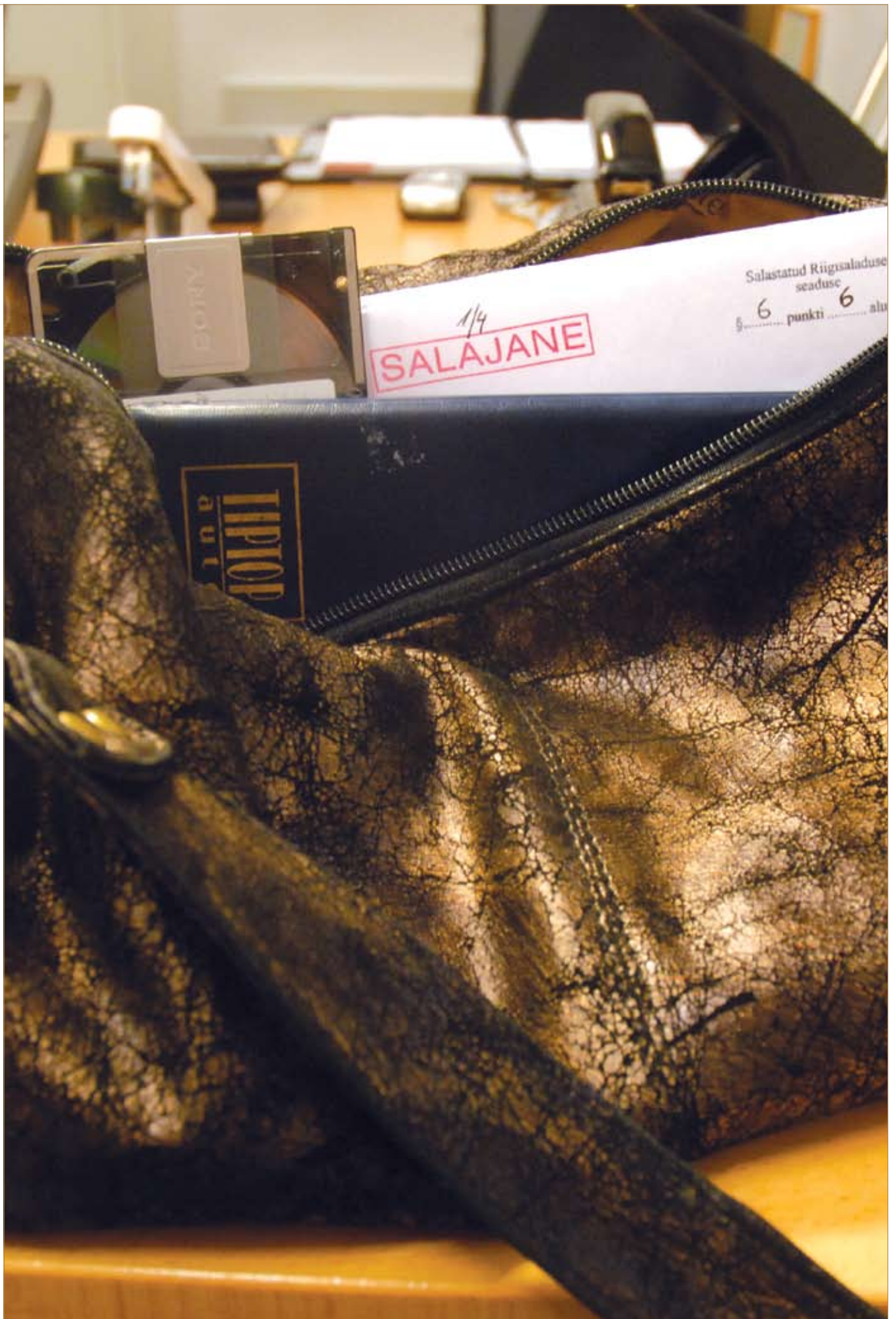
2006. aastal jätkus riigisaladusega kokkupuudet omavate inimeste teadlikkuse tõus – seda nii tänu Kaitsepolitsei ameti korraldatud koolitustele kui ka tulenevalt inimeste endi suurenevast huvist. Samal ajal on järjekindlalt suurenenud väljastatud juurdepääsulubade arv ning nende ametikohtade hulk, millele nimetades omandab isik juurdepääsu piiratud tasemega riigisaladusele. See kõik eeldab

senisest laiemat koordineerimist ja nõustamist ka Kaitsepolitsei ametilt.

2006. aastal laienes oluliselt riigisaladuseks tunnistatud teavet töödelda soovivate ettevõtete hulk. Kui varasematel aastatel võis märgata teatud kartust riigisaladuse loa saamisega kaasneva julgeolekukontrolli suhtes, siis praegu on tekkinud järjest rohkem ettevõtteid, kes ise avaldavad selleks soovi. Julgeolekukontroll juriidilise isiku suhtes viiakse läbi selleks, et tuvastada ettevõtte majandusseis, huvide teostajad ning selgitada, kas ettevõttes on olemas tingimused salastatud teabe töötlemiseks. Tuleb rõhutada, et riigisaladuse loa saamisega kaasneva julgeolekukontrolli läbimine on ettevõtte jaoks teatav usaldusväärse lisagarantii, mille saavutamiseks on ettevõtte ise huvitatud.

Ettevõtte majandusliku seisundi hindamine on vajalik välistamiseks olukorda, kus ettevõtte satub kohe pärast juurdepääsuloo saamist pankrotiohtu. Lisaks kontrollitakse, kas ettevõtte tegevus on kooskõlas õigusaktidega ning kas tal ei ole maksuvõlgnevusi.

Tehnilised tingimused ettevõtetes luuakse äriühingu ja Kaitsepolitsei ameti vahelises koostöös. Üldised nõuded salastatud teabekandjate

Näide sellest, kuidas ei tohi käidelda riigisaladust

töötlemisele tulenevad riigisaladuse seadusest ning selle alusel välja antud õigusaktidest. Nõuete rakendamine ning tehtavad investeeringud võivad aga iga äriühingu puhul olla erinevad. Sellest johtuvalt on mõistlik enne riigisaladuse töötlemiseks mõeldud turvaala ehitustööde tegemist kaitsepolitseiga konsulteerida, et vältida tarbetute kulutuste tegemist ning hilisemat ümberehitamist. 2007. aastal on oodata riigisaladuse töötlemiseks mõeldud turvaaladele esitatavate nõuete täpsemat reguleerimist Vabariigi Valitsuse poolt, samas jääb ka tulevikus kehtima põhimõte, et teatud juhtudel saab mõningaid nõudeid kompenseerida muude vahenditega ning alati lähtutakse siiski konkreetse asutuse või ettevõtte vajadustest. Tahtmatus luua vajalikke tehnilisi tingimusi riigisaladuse töötlemiseks on osutunud peamiseks takistuseks äriühingutele juriidilise isiku riigisaladuse juurdepääsu- loa väljastamisel. Kaitsepolitsei ameti jaoks on oluline, et töötlemistingimused ei saaks pärssivaks teguriks juurdepääsulubade väljastamisel ning nende loomine toimuks paralleelselt ülejäänud julgeolekukontrolli menetlemisega.

Juriidilise isiku riigisaladusele juurdepääsu loa menetlus on sarnaselt füüsilise isiku riigisaladusele juurdepääsu loa menetlusega partnerlusmenetlus ning positiivne tulemus selles saavutatakse mõlema poole –

Kaitsepolitsei ameti ja luba taotleva ettevõtte – koostööna. Ettevõttele riigisaladuse loa väljastamine näitab, et tegemist on Eesti Vabariigile usaldusväärse partneriga, mis omakorda peaks suurendama ettevõtte läbilöögi võimet.

Sarnaselt riigisaladuseks tunnustatud teabega on vajalik kaitsta ka muud ettevõtte jaoks olulist teavet. Iga riik on huvitatud oma ettevõtete konkurentsivõime püsimisest ning kokkuvõttes tugevast majandusest. Sarnaselt füüsiliste isikutega on ka juriidilised isikud riigi kaitse all. Riik saab abistada ettevõtteid nende jaoks olulise teabe kaitsmisel vaid koostöös. Üks peamisi ettevõtte tegevusi vastumeetmete puhul on kaardistada võimalikud rünnakuobjektid ning keskenduda ühtlasi ähvardavate ohtude järjestamisele. Kindlasti ei suudeta kaitsta kogu olulisena tunduvat informatsiooni. Kaitsmine eeldab teatud piiranguid ning kui piiranguid on liiga palju, siis hakkab see häirima iga organisatsiooni toimimist. Keskenduda tuleb üksnes valdkonnale, millest sõltub ettevõtte tootmine ja jätkusuutlik areng.

Olulise teabe määramiseks ja kaitsmiseks on töötatud välja teatud mudelid. Näiteks kasutatakse mõningatel juhtudel skeemi, et tuvastada, mis on saladus, milline on sihtmärk, milline on oht ja millised on haavata-

vused. Selle mudeli juures selgitatakse eelnevalt välja, milline teave võib vajada kaitset. Siia kuulub nii riigisaladus kui ka ettevõtte enda toodetud teave. Järgmise etapina selgitatakse, välja milline on see teave, mille vastu võidakse huvi tunda. Arvesse võetakse sedagi, kuidas sellise teabe olemasolu ettevõttes võiks jõuda huvigruppideni. Edasi püütakse välja selgitada teavet ähvardavad ohud. Selleks võib olla nii välisriik kui ka kodumaine konkurent. Viimasena määratletakse haavatavad kohad, mille all mõeldakse ettevõtte ja toodete haavatavusi. Toote haavatavuse seisukohast tuleb välja selgitada, kas ja kuidas on seda võimalik kopeerida. Kirjeldatud skeem aitab juriidilistel isikutel tuvastada ohtusid ja prognoosida võimalikke tagajärgi. Mainitud skeemist on abi ka ressursside planeerimisel ja kaitset vajava informatsiooni terviklikkuse tagamisel.

Välisriikide ning ettevõtete ärialaste konkurentide huvi on juriidiliste isikute valduses oleva riigisaladust sisaldava, tööstusomandi esemeks oleva ning muu olulise teabe hankimisel järjest enam suunatud mittesõjalisele teabele. Varasem traditsiooniline huvi sõjaliste projektide vastu on asendunud üha rohkem luure jaoks mittetraditsiooniliste objektidega ning esile on tõusmas äri- ehk korporatiivne luure.

VÕITLUS TERRORISMIGA

Rahvusvahelises plaanis oli 2006. aasta terrorismivastases seisukohast tähelepanuväärne selle poolest, et hoiti ära mitmed ulatuslikud terrorirünnakud ning seda eelkõige Euroopas. Suurimaks neist oli Heathrow lennujaama juhtum, kus pikaajalise USA ja Suurbritannia teenistuste ühisoperatsiooni tulemusena peeti 9.-11. augustini 2006 Suurbritannias kinni 24 isikut, keda kahtlustati laiaulatusliku terroriakti kavandamises. Teadaolevalt kavatses rühmitus õhkida lennu ajal kokku kuni kümme Suurbritanniast USA-sse suunduvat reisilennukit. Selleks kavatseti kasutada väikseid lõhkeseadeldisi, milleks vajalikud detailid plaaniti viia pardale osadeks võetuna käsipagasis ning mis oleks kokku pandud alles lennu ajal.

Euroopa on muutunud terroristlike rühmituste jaoks atraktiivseks rünnakute korraldamise kohaks. Seda kinnitavad nii Heathrow juhtum kui ka teised 2006. aasta II poolaastal Euroopas, sealhulgas Eestile lähedal asuvates riikides toimunud terrorismivastased operatsioonid. 31. juulil tehti Saksamaal kahjutuks kaks lõhkeseadeldist, mis pidid lõhkema rongides; septembri alguses vahistati Taanis üheksa terrorirünnaku planeerimises kahtlustatavat; septembris peeti Norras kinni neli meest, keda kahtlustatakse USA ja Iisraeli saatkondade vastaste terrorirünnakute kavandamises.

Euroopas terrorismiohu nii märgatava tõusu peamiseks põhjuseks on asjaolu, et Euroopa islamikogukondades on süvenenud noorte moslemite radikaliseerumine, kellest osa värvatakse ka terrorirühmitustesse. Sellest tulevalt on tekkinud mitmetesse Euroopa riikidesse terrorirühmitused, kuhu kuuluvad asukohariigi kodanikud ja/või seal pikka aega elanud isikud. Selliste rühmituste tegevust on märksa raskem tuvastada kui välisriiki-

dest pärit terroristide puhul. Nii 2005. aasta Londoni metroorünnakute korraldajad, osa 2006. aastal Heathrow lennuväljal kinnipeetutest kui ka Taanis vahistatud terrorirünnakute planeerijad olid nimetatud riikide alalised elanikud.

Meenutagem siinkohal Suurbritannia eriteenistuse MI5 juhi Eliza Manningham-Bulleri kõnet 9. novembril 2006, milles ta hoiatas jätkuvalt suureneva terroriohu eest maailmas. MI5 juht rõhutas, et selleks hetkeks oli Ühendkuningriigis avastatud 30 olulist Suurbritannia-vastast terroristlikku vandenõud, millesse oli aktiivselt segatud ligikaudu 1600 isikut ja 200 isikute gruppi, kellest suur osa omas Ühendkuningriikide kodakondsust. Kuigi need murettekitavad arvud puudutavad Suurbritanniat, võib kindlalt väita, et sarnane on situatsioon ka mitmetes teistes Euroopa riikides ja et Euroopas tervikuna on oluliselt suurenenud terroristlike akte kavandavate rühmituste arv.

Euroopas tegutsevad terrorirühmitused on võimalikuks ohuks ka Eestile, kuna selliste ühen-

duste liikmetel, kes on enamasti kas Euroopa Liidu kodanikud või omavad mõne Euroopa Liidu liikmesriigi elamisloa, on Eestisse lihtne saabuda. Kuigi seni on nad enamasti orienteeritud rünnakute korraldamisele oma elukohariigis, võivad nad teatud sündmuste ajal korraldada rünnakuid ka mujal, sealhulgas Eestis. Sellisteks ajenditeks võivad saada rahvusvahelise tähtsusega suurüritused või riigivisiidid, Eesti aktiivne osalus maailma poliitikas või isegi siseriiklik sündmus (sarnaselt Muhamedi karikatuuride ilmumisele Taani meedias).

2006. aasta lõpus ei tegutsenud Kaitsepolitsei ametile teadaolevalt Eestis mitte ühtegi terroristlikku rühmitust, samuti ei olnud siin tuvastatud rahvusvaheliste terrorirühmituste toetajaid või rahastajaid. Samas viitasime me juba oma eelmises aastaraamatus sellele, et mõningad fundamentalistlikud islamiorganisatsioonid tunnevad huvi kontaktide loomise vastu Eestis ja meie naaberriikides. Neist aktiivseimaks on osutunud *Jamaat Tabligh*, mille liikmed püüdsid ka 2006. aastal jätkata Eestis oma usudogmade levitamist. Enamasti

otsivadki Eestis kontakte just teistest Euroopa riikidest tulevad “usukuulutajad”. Kuna fundamentaalset või radikaalset islamit levitavad organisatsioonid laiendavad pidevalt oma kandepinda Euroopas, siis on Kaitsepolitsei ameti hinnangul tõenäoline, et lähiaastatel hakkavad sellised organisatsioonid ka senisest enam Eesti vastu huvi tundma. Seega töötame me täna ennetustegevuse kaudu tuleviku julgeoleku huvides.

Riiklike visiitide turvalisuse tagamine

Üheks osaks Kaitsepolitsei ameti terrorismivastases võitluses on jätkuvalt Eestis toimuvate suurürituste ja riiklikul tasemel visiitide turvalisuse tagamine. 2006. aastast tõusevad esile kaks kõrgetasemelist visiiti: Eestit külastasid Suurbritannia kuninganna Elizabeth II ja USA president George W. Bush. G.W. Bushi peetakse maailma ohustatuimaks riigipeaks, mistõttu oli loomulik, et tema Eesti- visiidi julgeoleku tagamine nõudis varasemate kõrgetasemeliste visiitidega võrreldes oluliselt rangemaid julgeolekumeetmeid.

Kuna nimetatud visiitide turvalisuse tagamise näol oli tegemist väga laiaulatuslike operatsioonidega, milles osales hulgaliselt erinevaid

ametkondi, moodustas siseminister koostöö paremaks laabumiseks ametkondadevahelise töögrupi, mida juhtis Julgestuspolitsei direktor ning kuhu kuulusid ka Kaitsepolitsei ameti esindajad. Lisaks siseriiklikule koostööle nõudsid mõlemad visiidid tihedat koostööd välispartneritega, kuna mõlema visiidi puhul oli arvestada partnerteenistuste esitatud turvanõudeid.

Mõlema operatsiooni peamiseks korraldajaks ja vastutajaks oli Julgestuspolitsei, Kaitsepolitsei ameti ülesandeks jäi aga teabehange visiite ähvardavate ohtude väljaselgitamiseks nii enne visiiti kui ka visiidi ajal, ohuprognoside koostamine ning osalemine füüsilise julgeoleku tagamisel (George W. Bushi puhul ka tegevuse koordineerimine USA ametnikega). Kaitsepolitsei ameti rolliks oli ka võimaliku terroriakti või muu hädaolukorra ennetamine visiidi toimumise vältel. Seejuures tuli arvestada, et visiidi ajal tekkida võiva hädaolukorra lahendamine ei mõjutaks visiidi julgeoleku tagamist, mistõttu olid selleks ette nähtud täiendavad varuressursid. Varasemate visiitidega võrreldes panustas Kaitsepolitsei amet (sarnaselt teiste kaasatud

asutustega) George W. Bushi julgeoleku tagamisele kordades suuremaid ressursse.

Nii Suurbritannia kuninganna kui ka USA presidendi visiidid möödusid kokkuvõttes edukalt: ametkondadevaheline ja rahvusvaheline koostöö sujusid hästi. Eriti tuleb rõhutada head koostööd politseiga.

Kriisireguleerimine

Terrorismivastases võitluses on lisaks ennetustegevusele oluline osa terrorismialase kriisi lahendamises osalevate ametkondade pideval valmisolekul, mille arendamiseks korraldatakse nii siseriiklikke kui ka rahvusvahelisi kriisiõppusi. 2006. aastal osales Kaitsepolitsei amet kahel suurõppusel – NATO virtuaalsel kriisiõppusel CMX ning Balti riikide, USA, Norra ja Poola ühisel kriisiõppusel Shamrock Key 2006.

Kaitsepolitsei amet kui terrorismivastase võitluse eest vastutav ametkond oli õppuse Shamrock Key 2006 Eesti-poolseks ettevalmistajaks ja läbiviijaks, olulist rolli etendas ka kaasatud kaitsejõudude logistiline ja sidealane toetus ning politsei isikkoosseisu kaasamine. Hoolimata välispartnerite soovist viia õppuse

tsiviilkomponent miinimumini, st. allutada kogu tegevus sõjaväele, on Eesti õigusnormidega selgelt määratletud, et terrorismivastane võitlus ning antud valdkonna kriiside lahendamise kuuluvad siseministeeriumi ja selle allasutuste pädevusse. Seetõttu olid õppuse Shamrock Key toimumise ajal militaarjõud allutatud Eesti tsiviilüksustele.

Ligi aasta aega ette valmistatud õppuse stenaariumi kohaselt arenesid sündmused korraga kolmes Balti riigis ning tipnesid Eestis kahe lavastatud praktilise harjutuse reaalse läbimängimisega: pantvangidraama lahendamine Suur-Patarei tänaval asuvas hoones ning terroristide kinnipidamine Tallinki laeval. Õppuse eesmärkideks oli terrorismivastase tegevuse harjutamine rahuajal Eesti territooriumil koostöös liitlasjõududega, pantvangidraama lahendamine, kriisistaabi töö ja liitlasriikide sõjaväeüksuste koostöö harjutamine. Õppuse läbiviimisesse panustasid nii siseministeerium ja kaitsejõud kui ka USA ja Norra partnerid. Oluliseks tuleb lugeda ka äriühingute – Tallink, NCC Ehitus ja Riigi Kinnisvara AS – abi laeva ja hoonete võimaldamisel õppuseks. Kokku osales SK 06 õppuse erinevates

staadiumites Eestis üle 600 inimese: siseministeeriumi, kaitsepolitsei, politsei, kaitsejõudude ning kaitseministeeriumi personal ning USA ja Norra sõjaväeüksused. Eesti eriüksuste kontingendi moodustasid kaitsepolitsei taktikaline üksus, Keskkriminaalpolitsei K-komando ning kaitsejõudude eriüksus ESTSOF.

Meie hinnangul võib õppuse tulemust ja sellele eelnevat planeerimistööd hinnata heaks. Õppus oli vajalik nii ametisisese, siseriikliku kui ka välispartneritega tehtava koostöö kaudu kogemuste omandamiseks. Õppus tõestas ka, et Kaitsepolitsei amet, siseministeerium ja teised tsiviilstruktuurid tulevad kriisisituatsioonides oma ülesannetega toime ning militaarressursse on otstarbekas kaasata tsiviiljuhtimisel.

Massihävitusrelvade ning strateegiliste või kahese kasutusega kaupade salakaubandus

Terrorismivastase võitluse seisukohalt on Kaitsepolitsei ameti jaoks jätkuvalt oluline strateegiliste ja kahese kasutusega kaupade ning massihävitusrelvade leviku ehk proliferatsiooni ennetamine ja tõkestamine, millega amet tegeleb kahel tasandil (*vaata ka aasta-*

raamatuga kaasas olevat teatmikku). Esiteks osaleb kaitsepolitsei välisministeeriumi strateegilise kauba komisjoni töös, mille raames tegeldakse valdavalt strateegilise kauba sattumise tõkestamisega kriisipiirkondadesse või rahvusvahelise embargo all olevatesse riikidesse. 2006. aastal tuvastati mitmete äriühingute puhul seaduserikkumisi seoses strateegilise kauba ekspordi või impordiga ning alustati mitmeid kriminaalmenetlusi. Teiseks oluliseks valdkonnaks on organiseeritud kuritegevuse seoste tuvastamine nimetatud materjalide salakaubaveoga. Just see valdkond on erinevate relvastuskontrolli gruppide kaudu erilise rahvusvahelise tähelepanu all, kuna on üldiselt teada terroristlike organisatsioonide püüded saavutada juurdepääs massihävitusrelvadele ohvriterohkete terroriaktide toimepanemiseks.

2006. aastal laekus strateegiliste ja kahese kasutusega kaupade ebaseadusliku kaubanduse kohta mitmesugust huvipakkuvat informatsiooni ning *Karistusseadustiku* § 392 (keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu) alusel alustas Kaitsepolitsei amet menetlust 11 kriminaalasjas.

Kaitsepolitsei ja K-Komando eriuksuslased rahvusvahelisel kriisiõppusel Shamrock Key 2006 (lk. 25-26)

Enamike menetluste käigus tuvastati, et avastatud tegevused ei ole oluliselt kahjustanud Eesti ega teiste Euroopa Liidu riikide julgeolekut ning menetlus lõpetati otstarbekuse kaalutlustel sundraha maksmise rakendamise summas 80 000 – 140 000 krooni. Reeglina on varem kehtivat korda rikkunud äriühingud oma eksimustest õppust võtnud ja neid edaspidi vältinud.

Samas pälvis 2006. aastal taas Kaitsepolitsei ameti tähelepanu AS Enimex, mis toimetas 19.02.2006 Narva maanteetollipunkti kaudu Eestisse 50 lennuki AN-72 õhkrehvi. Kuna lennuk AN-72 on mitmes riigis kasutusel sõjalise transportlennukina, on taolise õhumasina ja tema varuosade (milleks on ka õhkrehvid) näol tegemist strateegilise kaubaga, mille sisseveoks oleks pidanud taotlema eriluba, mis aga puudus. Ka varem rikkumisi toime pannud OÜ Baltic Armaments toimetas 2006. aasta juulis Eestisse strateegilise kauba komisjoni loata erinevaid lahingurelvade lisatarvikuid, mille eest määrati firmale 80 000 krooni trahvi.

Proliferatsiooni ennetamine ning strateegiliste kaupade ebaseadusliku kaubanduse tõkesta-

mine on meie geograafilisest asukohast tulevalt Eesti jaoks kriitilise tähtsusega, kuna Venemaal Nõukogude Liidu aegadest säilinud massihävitusrelvade osad ja muud strateegilised kaubad (näiteks radioaktiivsed materjalid) on salakaubandusega tegelevate isikute silmis atraktiivseks müügiartikliks ning selliste materjalide transiidiks ja mahamüümiseks võidakse kasutada Eesti Vabariigi territooriumit. Siinkohal tuleb arvestada ka asjaoluga, et Eesti paikneb Euroopa Liidu välispiiril ning juba siia smuugeldatud strateegilisi materjale on Euroopa Liidu siseselt lihtne edasi toimetada. Seetõttu jätkab Kaitsepolitsei amet ka tulevikus aktiivset tööd, tuvastamaks taoliste materjalide salakaubavedu läbi Eesti.

Plahvatuste avastamine ja ebaseadusliku lõhkeaine käibelt kõrvaldamine

Kaitsepolitsei ameti statistika kohaselt pandi 2006. aastal Eestis lõhkematerjali abil toime 4 plahvatust, milles hukkunu ei olnud, kuid 2 inimest said kergeid kehavigastusi. Võrreldes 2005. aastaga, kui toimus 6 lõhkematerjali abil korraldatud plahvatust, mille tagajärjel sai surma 2 ja vigastada 13 inimest, on plahvatuste üldarv taas vähenenud. Siinkohal on

meeldiv tõdeda, et 2006. aastal toimunud pommiplahvatuste, samuti neis vigastada saanud isikute arv oli Eesti taasiseseisvuse aja madalaim. Samas ei saa märkimata jätta, et ilmselt on Kaitsepolitsei ameti ja teiste korra-kaitsestruktuuride aastatepikkuse süstemaatilise töö tulemusena plahvatuste arv jõudnud võimaliku miinimumini.

Pommiplahvatuste korraldamise motiive analüüsid võib väita, et kuritegelike grupeeringute omavaheliste tüliküsimuste lahendamise seotud pommiplahvatuste osakaal on muutunud pea olematuks. Reeglina panakse plahvatusi toime kas huligaansel ajendil või oskamatusel lõhkematerjaliga ümber käia. Viimast väidet kinnitab ilmekalt ka 2006. aasta, kui kõik 4 plahvatust olid tingitud ebaseaduslikust lõhkematerjali käitlemisest:

→ 25.02.2006 leidis Valeri Pavlov Sillamäel transformaatorihoone juurest 4 detonatsioonireleed koos detoneeriva nõõriga. Releedest metalli kättesaamise eesmärgil süütas V. Pavlov lõkke, kuhu viskas nimetatud esemed. Toimunud plahvatuse tagajärjel sai V. Pavlov kergeid kehavigastusi.

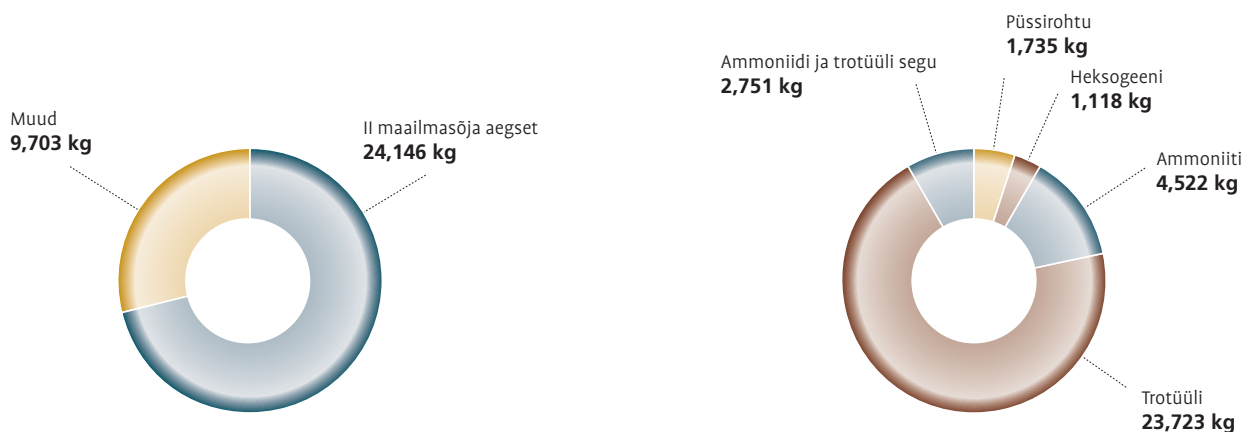
- 25.03.2006 korraldas Jevgeni Andrejev Kohtla-Järvel plahvatuse ja sai ise kergeid kehavigastusi, kui ühendas elektridetonatori mobiiltelefoni akuga.
- 16.05.2006 toimus Tallinnas sõiduauto all plahvatus. Sõidukiomaniku sõnul plahvatas detoneeruvat segu sisaldanud omavalmistatud lõhkeseadeldis, mis oli autole paigaldatud ärandamisvastase seadmena. Plahvatuses õnneks keegi vigastada ei saanud.

- 02.10.2006 toimus plahvatus Harju maakonnas Kulna külas taluaia ääres. Talus elava isiku sõnul plahvatas varaste kaitseks üles seatud õppeotstarbeline süttik UZRGM. Ka selles plahvatuses keegi õnneks vigastada ei saanud.

Kahe viimase juhtumi juures peab märkima, et oma vara kaitsmine säärasel üldohtlikul viisil võib lisaks lõhkematerjali ebaseadusliku käitlemise süüdistusele kaasa tuua ka tapmissüü-

distuse ning halvemal juhul põhjustada raskeid kehavigastusi või surma. Kaitsepolitsei praktikas on olnud juhtumeid, kus lõhkematerjali sisaldavat "vargalõksu" valmistanud mees ise sellesse langes. Näiteks paigaldas üks Tallinnas elav mees 2002. aastal oma korterelamu keldriboksi varaste kaitseks Vene päritolu ründekäsigranaadi F-1, mille olemasolu hiljem unustas. Ukse avamisel granaat plahvatas ja omanik sai ise raskeid kehavigastusi.

2006. aastal kõrvaldati käibelt kokku 33,849 kg lõhkeainet, sellest

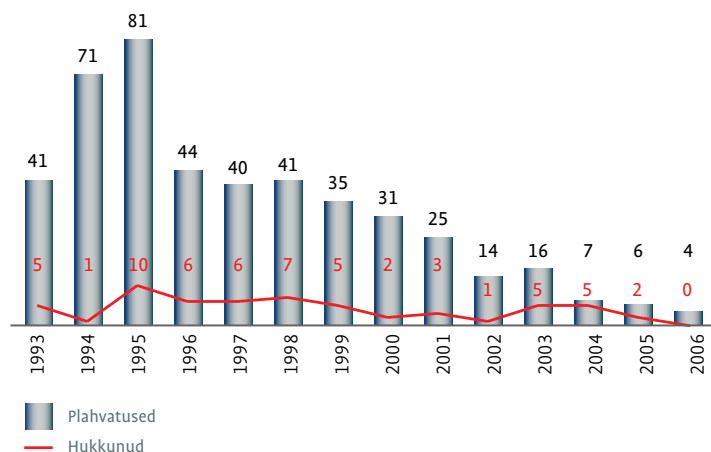

Sündmuskohad Tallinnas pärast pommiplahvatusi: elumaja
Pae 48 (ülal) ja telefoniautomaadi jäänused Pae 67/68 (all)

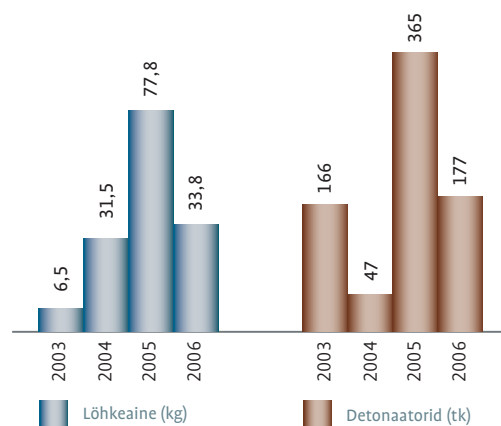

Märt Ringmaa - mees, keda süüdistatakse 12 plahvatuse korraldamises Tallinna Pae ja Punase tänava elamurajoonides aastatel 1994–2005, milles hukkus seitse ja sai vigastada kuus inimest

Plahvatused Eestis

Viimasel neljal aastal konfiskeeritud lõhkematerjalid

Tulles tagasi 2006. aasta erakordselt madala pommiplahvatuste üldarvu juurde, ei saa märkimata jätta, et osaliselt on see kindlasti tingitud asjaolust, et 11.11.2005 tabasid kaitsepolitsei töötajad pärast aastatepikkust süstemaatilist tööd Märt Ringmaa, kes süüdistuse järgi korraldas aastatel 1994–2005 peamiselt Tallinna Pae ja Punase tänava elamurajoonides 12 plahvatust, milles hukkus seitse ja sai vigastada kuus inimest. Seejuures jäid 2 plahvatust katse staadiumisse, kuna lõhkeeadeldis ei plahvatanud. Märt Ringmaa on süüdistatuna nimetatud kuritegudes kohtu alla antud.

Kõrvuti pommiplahvatuste kohtueelse menetlemisega on Kaitsepolitsei ameti ülesandeks tuvastada ja tabada isikuid, kes tegelevad lõhkematerjali või -seadeldiste, samuti tulirelvade ja laskemoona ebaseadusliku käitlemisega (või on sellest huvitatud). 2006. aastal avastasid ja kõrvaldasid kaitsepolitsei töötajad käibelt kokku 33,8 kg erinevat lõhkeainet,

5 omavalmistatud lõhkeeadeldist, 27 erinevat granaati, 295 erinevat detonaatorit ja sütitut, 44 605 erineva kalibriga laskemoona, 52 tulirelva (sh. 1 pardasuurtüki), 22 tulirelva olulist osa, 4 tulirelva helisummutit ja 1 öösihiku.

Möödunud aastal erasikute ebaseaduslikust valdusest äravõetud lõhkematerjal oli peamiselt pärit Teise maailmasõja aegsetest lahingupaikadest väljakaevatud ajaloolisest lahingumoonast ning kaitseväest ja Kaitseliidust. Hoolimata lõhkematerjali käitlemist puudutava kontrolli märgatavast karmistumisest militaarstruktuurides, leidub endiselt isikuid, kes (ajendatuna eelkõige rahalisest omakasust või haiglasest huvist lõhkematerjali ja laskemoona vastu) on valmis ebaseaduslikult käitlema sõjaväes kasutatavat lõhkematerjali. Siinkohal võib näitena tuua Kaitseliidu Harju Maleva liikme ning temaga seotud elukohtades ajavahemikus 02.10.–15.11.2006 teostatud läbiotsimised, mille tulemusena leiti ja

võeti ära kokku 6,6 kg erinevat lõhkeainet, 44 058 erineva kalibri ja otstarbega laskemoona, 21 käsigranaati, 125 sütitut/detonaatorit, 1 pardasuurtükk, 47 erineva kalibriga tulirelva, 22 tulirelva olulist osa ja 4 improviseeritud lõhkeeadeldist-lõkspommi.

Samas võib positiivse tendentsina välja tuua tööga, et järjest vähem jõuab lõhkematerjali inimeste ebaseaduslikku valdusesse Kirde-Eestis asuvatest kaevandustest. Eelkõige tuleb see asjaolust, et tänu Kaitsepolitsei ameti ja teiste õiguskaitseorganite antud soovitusetele on oluliselt karmistatud kaevandustes kasutatava lõhkematerjali kontrolli. Usume, et viimastel aastatel aset leidnud juhtumite tõttu karmistub lõhkeainete käitlemise kontroll ka kaitseväes ja Kaitseliidus, mis vähendab oluliselt sealt lõhkematerjalide ebaseaduslikku valdusse jõudmist.

VÕITLUS KORRUPTSIOONIGA

Rahvusvahelise korrupsiooni monitooringu organisatsiooni *Transparency International* 2006. aasta korrupsiooni tajumise indeksis on Eesti koht alates 2003. aastast järjest paranenud. Nimelt on see kolme aasta jooksul tõusnud 1 punkti võrra, millega Eesti asetseb 2006. aastal indeksis 6,7 punktiga 163 riigi seas 24.–25. kohal. Seega on olukord muutunud aasta-aastalt stabiilsemaks ja korrupsiooni esinemist tajutakse Eesti ühiskonnas järjest vähem. Samas ei ole loomulikult põhjust rahuloluks, sest Eesti tulemus on küll vabanenud Ida-Euroopa riikide seas parim, kuid jääb siiski maha enamikest Euroopa Liidu vanadest liikmesriikidest. Hetkeolukord näitab seda, et riigil on olemas tahe oma korrupsiooniprobleemidega tegelda ning aasta-aastalt suureneb ka võimekus.

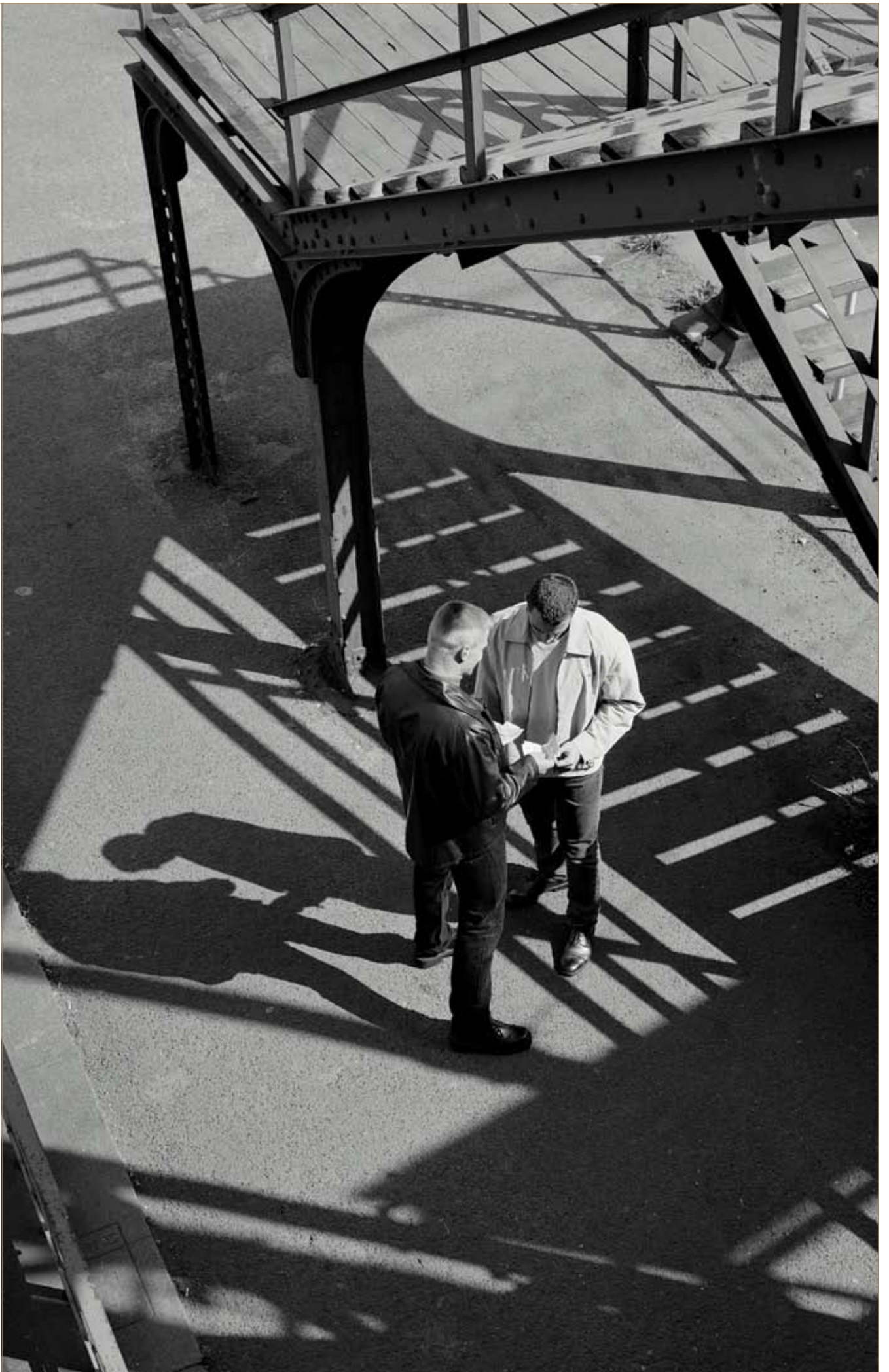
Kaitsepolitsei on läbi aegade suunanud oma põhitähelepanu just aktiivsele informatsiooni kogumisele korrupsiooniõhtlikes valdkondades, eesmärgiga ennetada ja tõkestada kavandavaid või toimepandavaid süütegusid. Juba toimepandud süütegude avastamisel ja tõendamisel püütakse nii jälitustegevust kui ka kohtueelset menetlust teostada ressursse säästes ning võimalikult kiiresti. 2006. aasta puhul väärrib kindlasti märkimist fakt, et teadaolevalt esmakordselt alustati kriminaalmenetlust korrupsiooni vihjetelefonile laekunud vihje alusel, mis osutus kontrollimisel äärmiselt huvipakkuvaks. Ka ülejäänud korrupsioonivihjetest on edasiste tegevussuundade valikul teatud kasu olnud; ometi võib vihjete sisu hinnates kindlalt väita, et korrupsiooniga ei saa efektiivselt võidelda üksnes passiivselt kuriteoteateid ootama jäädes. Selle asemel tuleb pidevalt ise süsteemselt ja plaanipäraselt informatsiooni koguda, ühendades seejuures kaitsepolitsei kaks põhifunktsiooni:

Julgeolekuasutusele omase teabehanke ja õiguskaitsestruktuurile iseloomuliku kriminaalmenetluse koos sinna juurde kuuluva jälitustegevusega. Üksnes nii on võimalik keerulisi korrupsiooniskeeme tõkestada ja avastada.

Kohtukorrupsioon

Kohtusüsteemi suuremad korrupsiooniriskid on seotud soodsamate menetlusotsuste tegemisega altkäemaksu või pistise eest, aga ka isiklike tutvuste pinnal. Viimasel juhul on tegemist korrupsiooni äärmiselt varjatud ning raskesti tõendatava vormiga, sest kohtunik ei saa tehtavast kohtulahendist kohe otsesest varalist kasu. Loomulikult riivab aga selline kellegi põhjendamatu eelistamine sügavalt kogu ühiskonna õiglustunnet ning mõjutab õigusemõistmise usaldusväärsust ja suhtumist kohtusüsteemi tervikuna. Tavainimesele jäetakse ju sellega mulje, et kohtumenetluse käiku ja tulemust võib mõjutada tutvus kohtunikuga ning et õigust on võimalik sisuliselt osta.

Loomulikult esineb niisuguseid juhtumeid haru- harva ning nende avastamine ja tõendamine on ülikeeruline. Samas ei tohiks nendest avastatud üksikjuhtumitest kindlasti teha järeldusi kogu kohtusüsteemi kohta tervikuna. 2006. aasta oligi selles mõttes eriline, et kohus mõistis kaitsepolitsei poolt uuritud kriminaalasjas teadvalt seadusele mittevastava kohtuotsuse tegemises süüdi Lääne-Viru Maakohtu endise kohtuniku Monica Velsi, karistades teda tingimisi vangistusega. Kriminaalasja materjalidest nähtuvalt koostas M. Vels 2005. aastal eraisikuna Lääne-Viru Maakohtule kaebused liikluspolitsei poolt oma tuttava suhtes langetatud väärtetoostuste kohta, esitades nendes kohtule teadvalt valesid andmeid. Hiljem langetas M. Vels kohtunikuna samades kohtuasjades ka ise teadvalt seadusele mittevastavad kohtuotsused, alandades tuttavale määratud karistusi valede andmete alusel. Tegemist on jõustunud kohtulahendiga, sest Riigikohus ei võtnud M. Velsi kassatsioonkaebust menetlusse.

Kõrge riigiametniku hämarad ärid

2006. aastal pööras kaitsepolitsei jätkuvalt suurt tähelepanu altkäemaksu- ja pistisejuhtumite paljastamisele ka muudes riigiasutustes. Nii näiteks esitati ametiseisundi kuritarvitamises ja pistise võtmises kahtlustus ühe ministeeriumi endisele kõrgemale ametnikule. Kriminaalasja materjalidest nähtuvalt sai ametnik alates 2003. aasta sügisest pistisena enda tasuta kasutusse samale riigiasutusele koolitusteenust pakkuva firma poolt liisitud 2 sõiduautot. Vastutasuks tagas kõrge riigiametnik samale firmale alates 2003. aastast riigiasutuse pidevad koolitustellimused ligikaudu 1,8 miljoni krooni suuruses summas.

Lisaks kahtlustatakse sama riigiametnikku muuhulgas ka oma ametiseisundi kuritarvitamises ning riiklike koolitusrahade suunamises enda varjatud osalusega firmadele. Kui varasematel aastatel esines sageli juhtumeid, kus ametnikud tegid lihtsalt avastatavaid tehinguid otse oma lähisugulaste või -hõimlaste firmadega, siis tänaseks päevaks on see tendents muutunud. Ilmselt on ebaausad ametnikud vahelejäädud kolleegide vigadest õppinud ning püüavad oma ebaseaduslikke tehinguid üha keerulisemate skeemidega varjata. Üheks viimasel ajal levinumaks viisiks ongi raha väljakantimine ametniku varjatud osalusega firmadesse. Samas teos kahtlustatakse ka eespool mainitud kõrget riigiametnikku, kellel oli riigiasutuses töötades oma sõprade kaudu varjatud osalus kolmes erinevas koolitus- ja konsultatsioonifirmas. Seejuures osales ametnik kõigi kõnealuste firmade igapäevases juh-

timises ning tema peamiseks ülesandeks oli muuhulgas just riiklike koolitustellimuste tagamine oma firmadele, aidates neil võita vähempakkumisi ja riigihankeid. Ühtekokku suunas ametnik enda varjatud osalusega firmadele alates 2003. aastast riiklike tellimusi (koolitused ja projektijuhtimisteenused) ligikaudu 3,2 miljoni krooni suuruses summas. Märkimisväärne on seejuures asjaolu, et riiklike tellimuste täitmisest saadud rahad moodustasid enamiku ametniku varjatud osalusega firmade tuludest. Eeluurimine kõnealuses kriminaalasjas on viidud lõpule ning materjalid edastatud prokuratuurile.

Pistisejuhtum Maksu- ja Tolliameti uurimisosakonnas

Aastatel 2004–2006 on pistise- ja altkäemaksukuritegude toimepanemises mõistetud kohtu poolt süüdi ühtekokku 39 erinevate Kirde- ja Kagu-Eesti piiritollipunktide tolliametnikku ja 3 piirivalveametnikku. 2006. aastal lisandus nimekirja veel 9 Kirde-Eesti piiritollipunkti tolliametnikku, kellele esitati samuti kahtlustus pistise- ja altkäemaksukuritegudes. Lisaks piiritollipunkti ametnike korruptsioonijuhumitele on kaitsepolitsei tegelnud korruptsiooniilmingute paljastamisega ka Maksu- ja Tolliameti uurimisstruktuurides. Nimelt mõisteti 2005. aastal altkäemaksu võtmises süüdi Maksu- ja Tolliameti uurimisosakonna talitusejuhataja Ahti Lille. 2006. aastal saatis prokuratuur kaitsepolitsei poolt uuritud kriminaalasjas pistise võtmises süüdistatuna kohtu alla ühe Maksu- ja Tolliameti uurimisosakonna ametniku. Kriminaalasja materjalidest näh-

tuvalt küsis viimane enda menetluses olevas kriminaalasjas kahtluse alla langenud firma juhilt juba 2003. aastal pistist kokku 500 000 krooni suuruses summas. Vastutasuks lubas ametnik firma suhtes alustatud kriminaalmenetluse lõpetada. Kuna firma juhil kõnealust summat maksta ei olnud, siis jäi tehing pooleli, kuid kriminaalmenetlus firma vastu siiski lõpetati.

Uuesti hakkas riigiametnik firma juhilt pistist küsima 2005. aastal. Seejuures andis ta firma juhile pidevalt mõista, et firma suhtes alustatud kriminaalmenetlus lõpetati just tänu temale. Samuti lubas ametnik, et ka edaspidi on tal võimalik oma ametiseisundist tulevalt aidata kaasa firma tegevusega seotud probleemide lahendamisele Maksu- ja Tolliametis. Vastutasuks juba osutatud ja tulevikus osutatavate teenete eest küsis ta firma juhilt nüüd juba 40 000 USA dollari suurust pistist. Tähelepanuväärne oli seejuures asjaolu, et firma juht pidi kandma pistisesumma üle riigiametniku poolt nimetatud *off-shore*-firmade kontodele. Vaatamata sellele, et ametniku näol oli tegemist äärmiselt ettevaatliku inimesega, kes üritas oma vahelejäämiskõikvõimalike vahenditega vähendada, õnnestus kogu tema tegevus dokumenteerida ning ta kohtu alla anda. Kriminaalasja kohtulik menetlus on käesoleval hetkel veel pooleli.

AEGUMATUTE KURITEGUDE UURIMINE

2006. aastal andis esmakordselt oma hinnangu aegumatute rahvusvaheliste kuritegude (inimsusvastane kuritegu, genotsiid, sõjakuriteod) uurimisele Eestis rahvusvaheline kohtuorgan. Nimelt jättis Euroopa Inimõiguste Kohus oma menetluse võtmata inimsusvastases kuriteos süüdi mõistetud Vladimir Penarti ning August Kolgi ja Pjotr Kislõi kaebused Eesti Vabariigi vastu (www.echr.coe.int/ECHR).

Vladimir Penarti mõistis Tartu Ringkonnakohus 2. septembril 2003 süüdi KrK § 61¹ lg 1 kohaselt inimsusvastases kuriteos, kuna V. Penart oli ENSV Siseministeeriumi Elva rajooniosakonna ülemana (1953–54) vastutav kolme metsavena tapmise eest. Riigikohus jättis 18. detsembril 2003 V. Penarti ringkonnakohtu otsuse peale esitatud kassatsioonikaebuse rahuldamata.

1949. aasta märtsis Saaremaal massiküüditamist täide viinud August Kolk'i ja Pjotr Kislõi mõistis Saare Maakohus 10. oktoobril 2003 süüdi KrK § 61¹ lg 1 järgi inimsusvastases kuriteos. Tallinna Ringkonnakohus jättis 27. jaanuaril 2004 A. Kolgi ja P. Kislõi apellatsioonikaebuse rahuldamata ja Riigikohtu loakogu ei andnud 21. aprillil 2004 kassatsioonikaebusele menetlusluba.

Vladimir Penart esitas Euroopa Inimõiguste Kohtule kaebuse Eesti Vabariigi vastu 29. märtsil 2004. August Kolgi ja Pjotr Kislõi kaebus esitati 9. juunil 2004. Mõlemal juhul oli kaebuse esitajate esindajaks Euroopa kohtus rahvusvahelistes aegumatutes kuritegudes kahtlustatavate kaitsmisega tuntust koguda püüdev "Tallinnas praktiseeriv jurist" Aleksandr Kustov. Kuna kaebuste sisu ja kohtu juriidiline põhjendus on mõlemas asjas identne, võib neid otsuseid ühtsena käsitleda.

Kaebustes rõhuti kriminaalõiguse põhimõttele, mille kohaselt ei karistata isikut teo eest, mis ei olnud kuritegu teo toimepanemise ajal kehtinud õiguse kohaselt. Kaebajate väitel kehtis Eestis kuritegude toimepanemise ajal Vene NFSV 1946. aasta kriminaalkodeks, mis ei kehtestanud karistust inimsusvastase kuriteo eest. Kuna Eesti rahva küüditamine ja metsavenade jälitamine toimus NSV Liidu õiguse kohaselt, ei võinud kaebajad enda väitel teada, et nende tegevus on kriminaalne. Samuti väideti kaebustes, et kuna Nürnbergi tribunali harta oli loodud Saksa sõjakurjategijate karistamiseks II maailmasõja ajal toime pandud kuritegude eest, ei kehti see Nõukogude võimude poolt pärast sõda toimepandud kuritegude suhtes.

Euroopa Inimõiguste Kohus kinnitas oma otsuses, et tsiviilelanike tapmine ja küüditamine tunnistati inimsusvastaseks kuriteoks 1945. aastal Nürnbergi tribunali harta artiklis 6c. Kuigi Nürnbergi tribunal loodi Saksa sõjakurjategijate karistamiseks, tunnistati Nürnbergi tribunali põhimõtted üldkehtivaks kõigi inimsusvastaste kuritegude suhtes 1946. aastal ÜRO Peaassamblee resolutsiooniga nr. 95. 1968. aastal vastu võetud konventsiooni aegumistähtaaja mittekohaldamisest sõjakuritegude ja inimsusvastaste kuritegude suhtes artikkel 1b sätestab, et mitte mingisuguseid

aegumistähtaegu ei kohaldata inimsusvastaste kuritegude suhtes, olenemata sellest, kas need pandi toime sõja või rahu ajal (samuti genotsiidi suhtes, isegi kui need teod ei rikkunud siseriiklikku õigust selles riigis).

Kohus märkis ära, et Eesti oli aastatel 1940–1941 ja 1944–1991 vägivaldselt Nõukogude Liidu poolt okupeeritud. Totalitaarne okupatsioonirežiim viis selle aja jooksul läbi laiaulatuslikud ja süstemaatilised repressioonid Eesti rahva suhtes. Kuna Eesti ei saanud okupatsiooni tõttu ajutiselt täita oma rahvusvahelisi kohustusi riigina, liituti alles 1991. aastal konventsiooniga aegumistähtaaja mittekohaldamisest sõjakuritegude ja inimsusvastaste kuritegude suhtes ja aegumatud rahvusvahelised kuriteod lisati Eesti kriminaalkodeksis alles 1994. aastal.

Kohus jõudis seisukohale, et isegi kui Penarti, Kolgi ja Kislõi tegusid peeti Nõukogude õiguse kohaselt "seaduslikeks", olid need siiski inimsusvastased kuriteod rahvusvahelise õiguse järgi. Kuna NSV Liit osales Nürnbergi harta ja ÜRO Peaassamblee resolutsiooni nr. 95 väljatöötamisel ja vastuvõtmisel, ei saa väita, et need põhimõtted olid sel ajal Nõukogude võimudele teadmata. Kohus kuulutas kõik kaebajate väited ilmselgelt põhjendamatuks ja lükkas kaebuse tagasi.

TÕDE TÕUSEB,

VALE VAOB!

Nõukogude Liidu okupatsiooni õigustajad ja inimsusvastaste kuritegude eitajad, kes 2006. aastal Euroopa Inimõiguste Kohtus kaotajaks jäid: (vasakult) Moskva advokaat Vahtang Fjodorov, Vene Föderatsiooni Suursaatkonna konsulaarosakonna juhataja (2001–2005) Lev Portnov, advokaadid Anatoli Jaroslavski ja Aleksandr Kustov (fotod: www.moles.ee, www.netinfo.ee)

Seega kinnitas Euroopa Inimõiguste Kohus esiteks selgesõnaliselt seda, et Eesti Vabariik oli aastatel 1940–1941 ja 1944–1991 rahvusvahelise õiguse vastaselt NSV Liidu poolt okupeeritud ning vastupidised väited ei ole rahvusvahelisel tasandil tõsiselt võetavad. Just okupatsiooni pikaajaline kestmine oli põhjuseks, miks ei olnud võimalik varem kriminaalvastutusele võtta Eestis kommunistliku režiimi teenistuses rahvusvahelisi aegumatuid kuritegusid toime pannud isikuid.

Teiseks võrdsustati selles Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuses kommunismi- ja natsikuriteod, kinnitades, et nende suhtes kehtivad samad rahvusvahelised põhimõtted ja õigusallikad. Kohus lükkas ümber kaebuse esitajate küünilised väited, nagu ei kehtiks tänapäevase rahvusvahelise õiguse üks põhilisi allikaid – Nürnbergi tribunali põhimõtted – Teise maailmasõja võitnud Nõukogude Liidu suhtes ja justkui oleks võimalik õigustada kuritegude toimepanemist kuritegeliku režiimi õigussüsteemi “eripäraga”.

Esimestest kaitsepolitsei poolt uuritud ja kohtusse saadetud rahvusvaheliste aegumatute kuritegude kriminaalasjadest alates on Vene Föderatsiooni Suursaatkonna poolt kohtualuseid kaitsma palgatud isikud (varem nimetatud Aleksandr Kustov, Moskva advokaat

Vahtang Fjodorov ja Eesti Advokatuuri liige Anatoli Jaroslavski) kasutanud oma kaitsealuste õigustamiseks samu väiteid. Eesti kohtud on need alati ümber lükanud kui ilmselgelt põhjendamatud. Nüüd on nende advokaatide rahvusvahelise õiguse põhitõdesid eitav kaitsetaktika ka kõige kõrgemal rahvusvahelisel tasandil läbikukkunuks tunnistanud. See aga omakorda kinnitab, et Eesti riik on hästi hakkama saanud rahvusvahelise kohustuse täitmisega – võtta vastutusele rahvusvahelisi aegumatuid kuritegusid toime pannud isikud. Selles valguses on eriti ilmekas fakt, et jätkuvalt puuduvad andmed, et Venemaal oleks kommunistikuritegudes vastutusele võetud ükski isik.

Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuse taustal torakab eriti õõvastavana silma Venemaal riiklikul tasandil õhutatav Teise maailmasõja teemaline Eesti-vastane infosõda, mida 2006. aastal iseloomustasid pidev meediakära ning mitmete propagandaraamatute ja filmide üllitamine.

Kevadel ilmus müügile venekeelne raamat „Natside ja nende käsilaste kuriteod Balti rii- kides (Eesti) 1941–1944. Dokumentid ja tõendid“. Kuigi teose päisisos on märgitud koostajaks Konstitutsioonierakonna juht Andrei Zarenkov ja väljaandjaks MTÜ Ühiskondlik Liit

Uusfašismi ja Rahvusliku Vaenu Vastu (mõlemate tegevusest on põhjalikult juttu aastaraamatu alguses), on raamatu näol siiski tegemist Venemaal kokkupandud teosega, mille valmimist toetasid ka Vene Föderatsiooni Presidendi Administratsiooni Välismaaga Regioonidevaheliste ja Kultuurisidemete Arendamise Valitsuse juht Modest Kolerov ja infoportaal *Regnum.ru*. A. Zarenkovi roll piirdus üksnes raamatute üle piiri toimetamise ja Eestis levitamisega.

528 lehekülje paksuse raamatu avaldamine kujutab endast ilmselget Eesti-vastast aktsiooni, kuna see taasesitab ilma igasuguste kommentaarideta vananenud ja valedest kubi-sevat Nõukogude propagandistlikku “võitlevat” ajalookäsitlust. Sisuliselt on uute kaante vahele koondatud kaks rohkem kui 40 aastat tagasi ilmunud propagandatrükist: 1962. a. avaldatud „12 000. Tartus 16.–20. jaanuaril 1962 massimõrvarite Juhan Jüriste, Karl Linnase ja Ervin Viksi üle peetud kohtuprotsessi materjale“ ja 1963. a. avaldatud „Saksa-fašistlik okupatsioon Eestis. 1941–1944“.

Septembris üllitati nn. dokumentaalfilm „Eesti – ajaloo ristteel“. Filmi andis välja Sotsiaalmajanduslike ja Poliitiliste Uuringute Ühing, mida juhib Konstitutsioonierakonna liige Vladimir Afanasjev. DVD-na Eestis

Kaitseliidu malev president K. Pätsi vastuvõtu paraadil Kuressaares, 1939. Rivi ees on Eduard Hõbenik, kes lasti maha Venemaa vangilaagris.

Infosõda I: 2006. aastal Venemaal avaldatud Eesti- ja Baltikumi-vastaseid propagandatriikiseid

levitav film püüab luua Eestist muljet kui lõhenenud ja kahe kogukonnaga riigist, kus kasvab neonatsism, mida toetatakse riiklikult. Eraldi rünnatakse filmis Eesti peaministrit ja väidetakse, nagu osaleks Eesti kaitseminister SS-veteranide üritustel. Filmi läbib nn. Pronkssõduri mõõdutundetu ülistamine.

Ehkki filmi algul väidetakse, et väljendatakse oma arusaama, on kogu film ühekülgne ning seda on võimalik tõlgendada Eesti-vastase vaenu õhutamiseks. Juba DVD kaantel on tekst: „Demagoogia ja ajaloo revisjonismi katte all püütakse külvata rahvuste vahelise vaenu seemet. Poliitiline tellimus Eesti noorte osas hakkab andma oma kibedaid vilju. Eesti kohal ripub taas suure konflikti oht“. Mõningad huvipakkuvad tekstilõigud või fraasid filmist:

„Omamata võimalust vaadata ümber Teise maailmasõja tulemusi, püüavad Eesti poliitikud ja natsionaalradikaalid mängida fašismi ja natsionalismi vastu võidelnute mälestusmärkidega. Eestis toimub Hitleri ja tema käsilaste vastu võidelnute mustamine ja Hitleri koalitsioonis sõidelnute esiletõstmine. Meie silme all toimub masiline ajaloo võltsimine“;

„On kurb, et käsklus „Tuld“ kõlas tuhandetele fašismi ohvritele eranditult eesti keeles“;

„On üllatav, et SS-lastete ülistamine toimub kogu tsiviliseeritud Euroopa silme all praeguste ja endiste ministrite juuresolekul. Kas tõesti veab ajalooline mälu alt kõiki neid inimesi“.

Varemgi Eesti, Balti riikide ja NATO-vastaste raamatute publitseerimisega silma paistnud

Moskva kirjastuselt „Jevropa“ ilmus pärast Eesti presidendivalimisi raamat „Eesti: natsismi verine jälg 1941–1944“. (2005. aastal üllitas sama kirjastus raamatud „Mittetekodanikud Eestis“ ja „Setu rahvas: Venemaa ja Eesti vahel“ – viimane neist on pigem NATO- kui Eesti-vastane: nimelt olevat just Venemaa–NATO piir setu rahva poolitanud). Kirjastuse „Jevropa“ puhul väärivad mainimist, et selle asutasid infoagentuur *Regnum* (mille loojaks ja peatoimetajaks oli Modest Kolerov), ajakiri „Ekspert“ ja MTÜ Vene Instituut. Tuntud Vladimir Putini meelne poliititehnoloog ja „Efektiivse Poliitika Fondi“ president Gleb Pavlovski on kirjutanud „Jevropa“ raamatutele eesõnu ja koostanud kogumikke.

Raamatus „Eesti: natsismi verine jälg 1941–1944“ on avaldatud 51 dokumenti FSB Keskarihivist, peamiselt Teises maailmasõjas Saksamaa poolel sõdinud eestlaste ülekuulamisprotokollid. Kuna FSB arhiivi puudub vaba sissepääs, on nende autentsuse kontrollimine praegu võimatu. Raamatu eessõnas süüdistatakse fašismikuritegude eitamises Eesti peaministrit ja kaitseministrit ning ka president Arnold Rüütli.

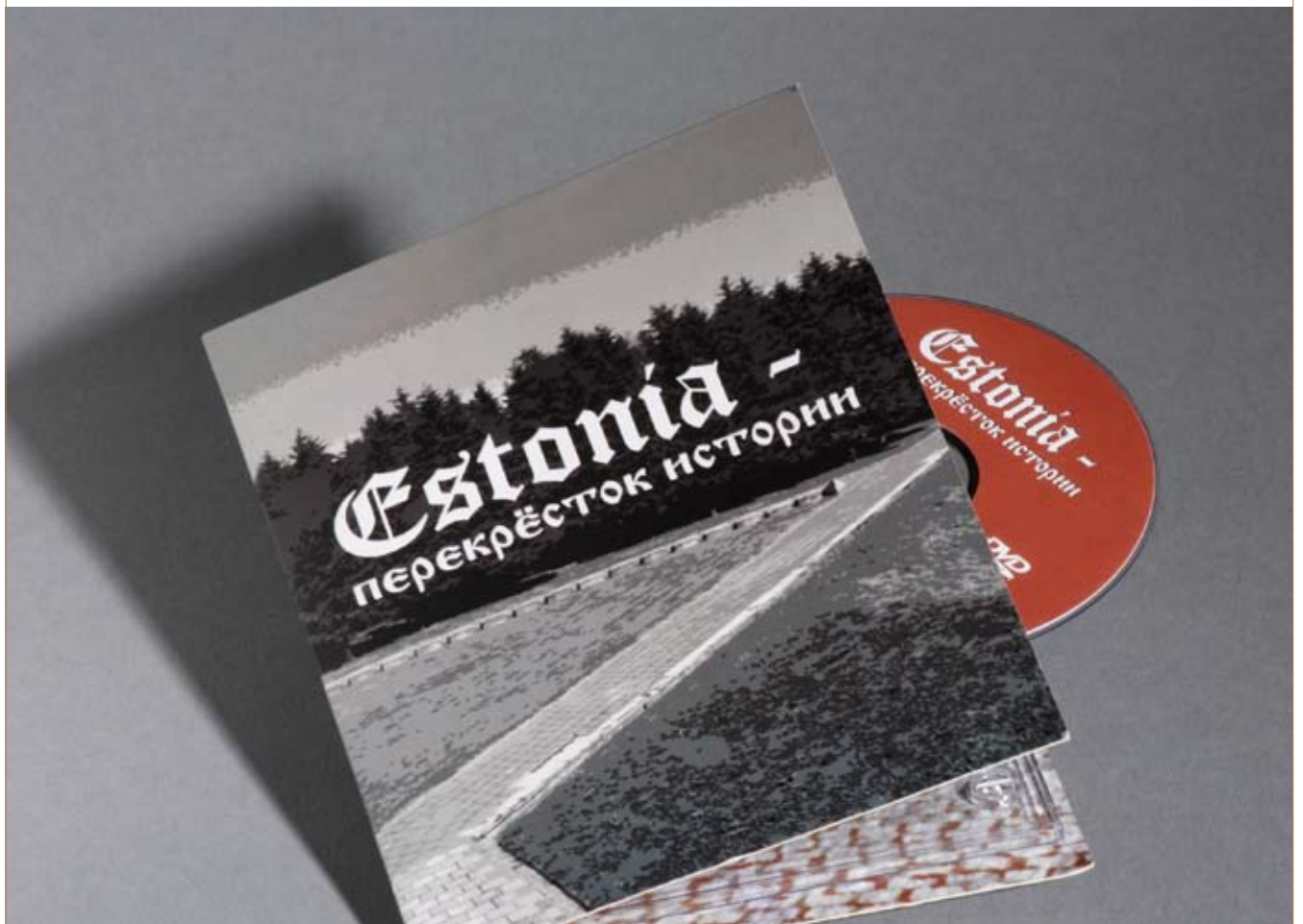
Teine raamat, mille Riigiduum tellimisel koostas Venemaa Välisluureteenistus SVR on „Baltikum ja geopolitika: Dokumentide kogumik (1935–1945)“. Selle ilmumise kohta andis SVR 23.11.2006 pressiteate. Raamat koondab endasse 76 dokumenti, peamiselt Nõukogude Liidu eriteenistuse agentuurteated ja õiendid, kuid ka neli Moskva Eesti Saatkonna doku-

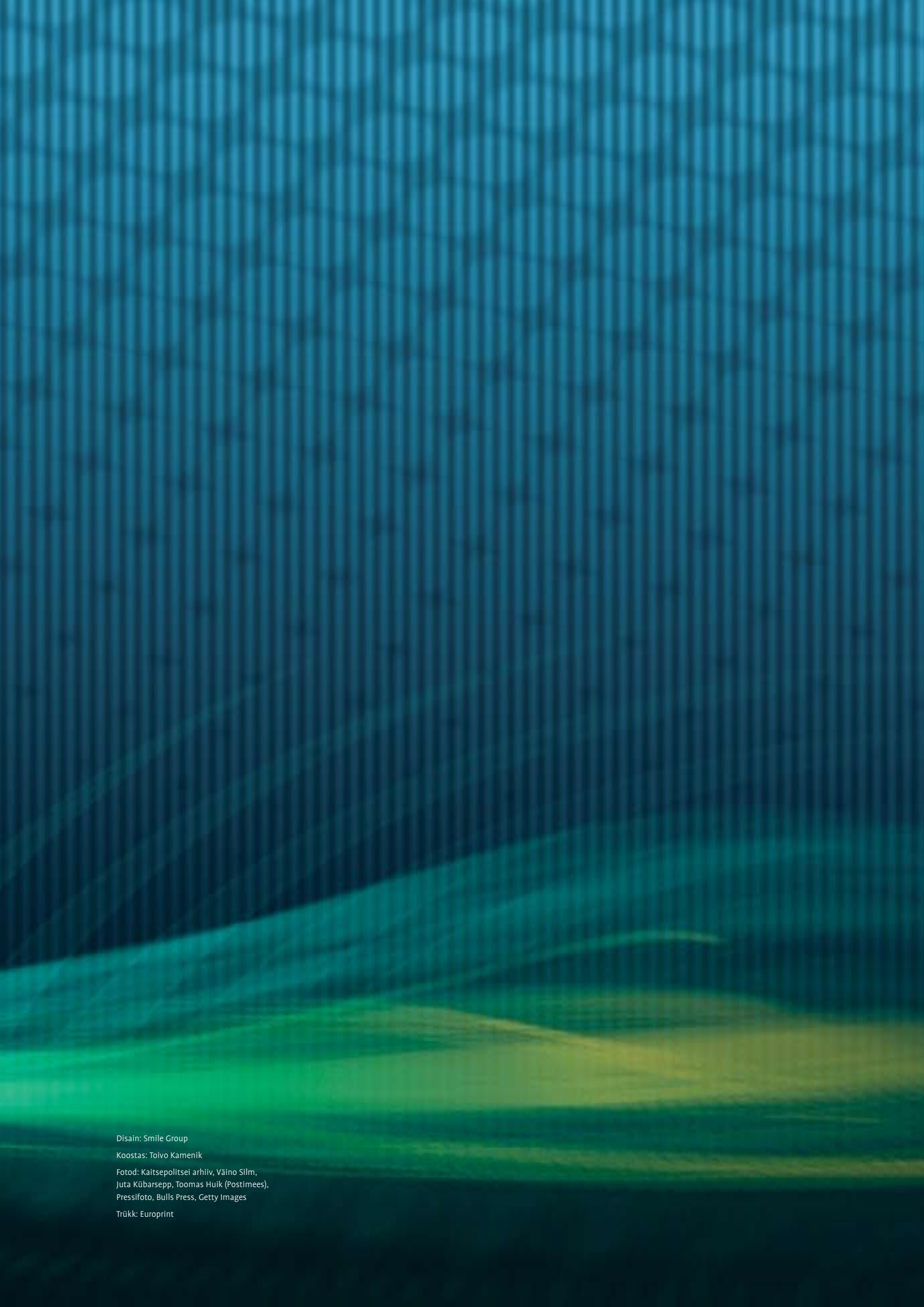
menti, kaks Briti ja ühe Saksa dokumendi. Selles raamatus puuduvad viited täielikult, kohati isegi kuupäevad, mis teevad nende dokumentide autentsuse kontrollimise praktiliselt võimatuks. Ainuke viide nende päritolule leidub ülalmainitud pressiteates, kus mainitakse, et dokumendid pärinevad SVR-i arhiivist.

Kuna raamat on juurdepääsupiiranguga „teenistuslikuks kasutamiseks“, ei ole see kindlasti mõeldud teadusliku debati tekkeks ega isegi mitte raamatus leiduva info levitamiseks, vaid raamatu peamine infosõjaline väärtus peituski SVR-i pressiteates selle avaldamise kohta. Teates peitus varjatud ähvardus: praegu avaldatakse Lääneriikidelt varastatud dokumente ja neid võib SVR-i ligipääsmatus arhiivis olla veel, sealhulgas veelgi kompromiteerivamaid. Lisaks Balti riikidele valusa ajajärgu meenutamisele üritatakse lüüa ka kiilu liitlaste vahele ning teha USA-d ja Ühendatud Kuningriiki oma Venemaa-vastastes Balti riikide okupeerimist puudutavates avaldustes ettevaatlikumaks.

15.11.2006 võttis Venemaa Riigiduum vastu avalduse, milles soovitati mitmetel rahvusvahelistel organisatsioonidel anda „ühene ja printsipiaalne hinnang Eestis toimuvale fašismi heroiseerimise mahitamisele“.

Need on tüüpilised näited Teise maailmasõja võitnud suurriigi pikaajalisest infosõjast Teise maailmasõja ohvri-väikeriigi vastu, mis kannatas ja kandis väga suuri kaotusi mõlema sõdiva poole okupatsiooni tõttu.

The image features a landscape of rolling green hills in the foreground, transitioning into a blue sky with a white grid pattern. The hills are covered in lush green grass, and the sky is a deep, clear blue. The grid pattern consists of thin white lines forming a square grid, which is most prominent in the upper half of the image and fades slightly towards the horizon.

Disain: Smile Group

Koostas: Toivo Kamenik

Fotod: Kaitsepolitsei arhiiv, Väino Silm,
Juta Kübarsepp, Toomas Huik (Postimees),
Pressifoto, Bulls Press, Getty Images

Trükk: Europrint

